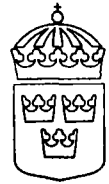

Regeringens proposition

1986/87: 8

om handel med ädelmetallarbeten och om
bestämning av volym och vikt

Prop.
1986/87: 8

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 28 augusti 1986.

På regeringens vägnar

Gertrud Sigurdsen

Roine Carlsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås dels en ny lag om handel med ädelmetallarbeten, som skall ersätta lagen (1974:283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina, dels ändringar i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt.

Förslagen har sin bakgrund i det regelförenklingsarbete som pågår inom regeringskansliet. Därvid görs koncentrerade insatser bl. a. inom området teknisk provning och kontroll. Förslaget i propositionen bygger på förslag som tagits fram inom ramen för detta arbete och som redovisats i departementspromemoriorna (Ds I 1984:11) Ädelmetallkontroll? och (Ds I 1985:4) Enklare kontroll av volym och vikt. Båda förslagen syftar till att göra den statliga kontrollen enklare och mer rationell.

Enligt nu gällande lagstiftning om ädelmetallarbeten skall alla sådana arbeten (guldarbeten med en minsta finhalt av 750 o/oo motsvarande 18 karat, silverarbeten med en minsta finhalt av 830 o/oo, platinaarbeten med en minsta finhalt av 950 o/oo) som saluhålls eller försäljs yrkesmässigt förses med *dels* ansvarsstämplar av tillverkare eller importörer, *dels* statliga kontrollstämplar av statens provningsanstalt. Det är också förbjudet att saluhålla eller försälja guld-, silver- eller platinaarbeten med lägre finhalt.

Enligt *den nya lagen om ädelmetallarbeten* behålls importörers och tillverkares skyldighet att ansvarsstämpla guld- och platinaarbeten, medan ansvarsstämpling av silverarbeten blir frivillig. Kravet på statlig kontrollstämpling slopas. Möjlighet finns dock till frivillig statlig kontrollstämpel. Minsta finhalt för guldarbeten sänks till 585 o/oo motsvarande 14 karat.

Det blir tillåtet att sälja arbeten med lägre innehåll av guld, silver eller platina än som krävs för att uppfylla kraven på ädelmetallarbete, men arbetet får inte anges vara eller ges sken av att vara ädelmetallarbete eller som utfört av guld, silver eller platina. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1988.

Enligt lagen om bestämning av volym och vikt skall statlig kontroll ske av mätdon som används vid försäljning i detaljhandeln av varor efter volym och vikt. I praktiken gäller kontrollen främst butiksvågar och petroleummätare. Lagen innehåller också ett principiellt krav på att en kundvåg skall finnas tillgänglig i lokaler för detaljhandel med livsmedel.

För kontrollen enligt denna lag finns en centralt och regionalt uppbyggd kontrollorganisation inom statens provningsanstalt. Regler om hur kontrollen skall bedrivas återfinns i föreskrifter från provningsanstalten.

De *ändringar i lagen om bestämning av volym och vikt* som nu föreslås har begränsad omfattning. I lagen tas bl. a. in regler som gör det möjligt att auktorisera enskilda serviceföretag att godkänna ett mätdon. Reglerna om kundvåg förenklas ytterligare. Bestämmelser om hur kontrollen skall utföras förutsätts alltjämt bli beslutade på myndighetsnivå. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1987. Nya myndighetsföreskrifter förutsetts träda i kraft efter hand med beaktande av bl. a. praktiska skäl.

Förslagen bedöms inte medföra något försämrat konsumentskydd.

1 Förslag till

Lag om handel med ädelmetallarbeten

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1§ Denna lag tillämpas på yrkesmässig handel med ädelmetallarbeten.

Med ädelmetallarbeten avses arbeten av guld, silver eller platina som innehåller, om arbetet är utfört av

guld, 585 tusendelar eller mer fint guld,

silver, 830 tusendelar eller mer fint silver,

platina, 950 tusendelar eller mer fin platina,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

Lagen gäller inte sådana arbeten som är avsedda uteslutande för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller uppenbarligen har antikvariskt värde.

2§ I ett ädelmetallarbete får ingå, förutom delar av guld, silver eller platina samt legeringar av dessa metaller, delar av annan metall eller annat ämne under förutsättning att varje sådan del är lätt skönjbar och till utseendet tydligt skiljer sig från ädelmetallen.

Om tillverkningstekniska skäl föranleder det eller det krävs för att arbetet skall fylla sin praktiska uppgift, får även i annat fall ingå delar av annan metall eller annat ämne.

3§ När arbeten som innehåller guld, silver eller platina saluhålls eller försäljs inom landet, får endast arbeten som uppfyller kraven enligt 1 och 2 §§ utges för att vara ädelmetallarbeten eller vara utförda av guld, silver eller platina. Vid saluhållande eller försäljning av arbeten med lägre halt sådan metall får anges att arbetet innehåller guld, silver eller platina. Det måste dock därvid tydligt framgå att arbetet innehåller lägre halt ädelmetall än ett ädelmetallarbete.

Stämplarna m. m.

4§ Med ansvarsstämplar avses stämplarna som är avsedda uteslutande för ädelmetallarbeten. De får endast anbringas på sådana arbeten.

5§ Ansvarsstämplarna är tillverkarens eller importörens namnstämpel, finhaltsstämpel, ortsmärke och årsbeteckning.

Namnstämpel skall vara godkänd och registrerad enligt 10 § andra stycket för att få anbringas.

6§ Ett ädelmetallarbete av guld eller platina skall vid saluhållande eller försäljning vara försett med finhaltsstämpel och namnstämpel. Namnstämpel behövs inte, om arbetet är kontrollstämplat enligt 8 §. Namnstämpel krävs dock alltid, om arbetet är försett med ortsmärke eller årsbeteckning.

Om i ett ädelmetallarbete som saluhålls eller försäljs ingår någon del av annan metall eller annat ämne enligt 2 §, skall detta vara angivet på denna del, om inte tillverkningstekniska hinder möter.

7§ Ansvarstämpling skall göras genom tillverkarens eller, för importerade arbeten, genom importörens försorg. Som tillverkare anses även den som yrkesmässigt har givit någon annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbeten. Tillverkaren och importören ansvarar för att utförda ädelmetallarbeten motsvarar åsatta ansvarstämplar.

8§ Ädelmetallarbeten som har försetts med finhaltsstämpel skall på begäran kontrolleras med avseende på finhalt av den myndighet som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheten). Om myndigheten finner att den uppgivna finhalten är riktig, skall myndigheten bekräfta detta med en kontrollstämpel.

Kan kontrollstämpling inte ske utan att arbetet skadas, får myndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

9§ Ädelmetallarbeten eller arbeten som inte till utseendet tydligt skiljer sig från sådana får inte förses med stämplor eller andra märken som lätt kan förväxlas med stämplor enligt denna lag.

Registrering

10§ Den som yrkesmässigt inom landet tillverkar eller försäljer ädelmetallarbeten av guld eller platina eller till landet inför sådana arbeten skall vara registrerad hos kontrollmyndigheten. Detsamma gäller den som yrkesmässigt inom landet tillverkar eller till landet inför ädelmetallarbeten av silver, som förses med ansvarstämpel.

Kontrollmyndigheten prövar frågor om godkännande och registrering av tillverkarens och importörens namnstämplor.

Avgift

11§ För kontroll enligt 8§ skall avgift erläggas till kontrollmyndigheten. Detsamma skall gälla för registrering enligt 10§. Avgift för registrering skall betalas årligen så länge registreringen består.

Bemyndiganden

12§ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

1. meddela ytterligare föreskrifter om ansvarstämplor, kontrollstämplor och annan märkning enligt denna lag,
2. fastställa avgifter enligt denna lag.

13§ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag eller avvikelse från denna lag, om det behövs med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om det annars finns särskilda skäl. Ett medgivande får förses med villkor.

Påföljder m. m.

14§ Till böter eller fängelse i högst sex månader döms, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

1. saluhåller eller försäljer ädelmetallarbeten eller andra arbeten i strid mot 3 eller 6§,
2. anbringat stämplor eller andra märken i strid mot denna lag eller

föreskrifter, som har meddelats med stöd av lagen, eller bryter mot skyldighet som följer av 7 § tredje meningen,

3. inte iakttar registreringsskyldighet enligt 10 §,

4. bryter mot villkor som har meddelats med stöd av 13 §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

15 § Ett arbete, som saluhålls i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

16 § Ädelmetallarbeten får inte utan tillstånd av den myndighet som regeringen bestämmer tas om hand på sätt som avses i 3 § andra stycket tullagen (1973: 670). I övrigt gäller i fråga om rätten att hantera oförtullat sådant arbete lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Genom lagen upphävs lagen (1974: 283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina.

Lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt

Häriigenom föreskrivs att 1, 3 och 4 §§ lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med vara som säljes efter volym eller vikt eller som är märkt med uppgift om sådan kvantitet.

Med färdigförpackad vara förstås i denna lag vara som utan omedelbart samband med överlämnande till konsument inneslutits i förpackning, avsedd att brytas först av konsumenten.

Med justerat redskap avses i denna lag redskap som undersökts och godkänts av myndighet samt försetts med bevis därom. Bestämmelser om justering meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag tillämpas på yrkesmässig handel med vara som säljs efter volym eller vikt eller som är märkt med uppgift om sådan kvantitet.

Med kontrollerat mätdon avses i denna lag mätdon som har godkänts vid obligatorisk kontroll samt försetts med bevis om detta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om denna kontroll. Därvid får medges att enskild som utför underhåll eller reparation på mätdon får besluta om godkännande av mätdon.

Har typgodkännande uppställts som villkor för godkännande av viss typ av mätdon, får meddelat typgodkännande återkallas, om kontroll visar att typen uppenbarligen inte uppfyller kraven för typgodkännandet.

3 §

Säljes i detaljhandeln vara efter volym eller vikt på annat sätt än som avses i 2 §, skall justerat redskap användas. Redskapet skall därvid användas så att kunden utan svårighet kan avläsa mätningresultatet.

När andra än färdigförpackade varor säljs efter volym eller vikt i detaljhandeln eller bränsle säljs efter volym eller vikt för direkt uppvärmning av bostäder eller lokaler, skall kontrollerat mätdon användas. Mätdonet skall därvid användas så att kunden utan svårighet kan avläsa mätningresultatet.

4 §

I lokal för detaljhandel med livsmedel skall finnas en justerad våg

I lokaler för detaljhandel med livsmedel, där varor som säljs i lös

¹ Lagen omtryckt 1978: 276

som kunderna får använda för den vägning som de vill *företaga*. Sådan våg skall vara lämplig för ändamålet och finnas uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna.

vikt vägs av butikspersonal först vid en utgångskassa skall finnas en *kontrollerad* våg som kunderna får använda för den vägning som de vill *företa*. En sådan våg skall vara lämplig för ändamålet och finnas uppställd för kunderna.

I andra lokaler för detaljhandel med livsmedel, där skyldighet finns att ha kontrollerad våg, skall kunderna ha möjlighet att använda en sådan för den vägning som de vill företa.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

Återkallande av typgodkännande enligt 1 § får ske endast om typgodkännandet har meddelats efter ikraftträdandet av denna lag.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 augusti 1986

Närvarande: statsrådet Sigurdsen, ordförande, och statsråden Gustafsson, Bodström, Gradin, R. Carlsson, Wickbom, Johansson, Lindqvist

Föredragande: statsrådet R. Carlsson

Proposition om handel med ädelmetallarbeten och om bestämning av volym och vikt

1 Inledning

Jag har vid tidigare tillfällen redovisat arbetet med förenkling av regler som riktar sig mot näringslivet. Senast har detta skett i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 14) och i propositionen om försöksverksamheter i statlig reglering gentemot näringslivet (prop. 1985/86: 142).

Förenklingsarbetet sker med en bred ansats och med ett brett spektrum av åtgärder. Inom ramen för den breda ansatsen skall dock koncentrerade insatser göras inom vissa prioriterade områden. Ett av dessa är teknisk provning och kontroll, där sakansvaret ligger på industridepartementet. Inom detta område har flera initiativ tagits för att åstadkomma förenklingar.

Vad jag nu vill ta upp är förslag till förenklad kontroll av dels ädelmetallarbeten, dels mätton inom detaljhandeln. Förslagen innebär dels att en ny lag om handel med ädelmetallarbeten ersätter lagen (1974: 283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina, dels att ändringar görs i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt (LVV).

Mina förslag bygger på förslag i departementspromemoriorna (Ds I 1984: 11) Ädelmetallkontroll? och (Ds I 1985: 4) Enklare kontroll av volym och vikt, som båda har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas som:

Bilaga 1 Lagförslaget i promemorian Ädelmetallkontroll?

Bilaga 2 En förteckning av remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena över promemorian Ädelmetallkontroll?

Bilaga 3 Lagförslaget i promemorian Enklare kontroll av volym och vikt.

Bilaga 4 En förteckning av remissinstanserna och en sammanställning av remissyttrandena över promemorian Enklare kontroll av volym och vikt.

Regeringen beslutade den 22 maj 1986 att inhämta lagrådets yttrande över inom industridepartementet upprättade förslag till lag om handel med ädelmetallarbeten samt lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt. Förslagen var likalydande med dem som är fogade till propositionen. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

2 Förenklingsarbetet gentemot näringslivet

2.1 Allmän bakgrund

Efter regeringens bemyndigande den 24 november 1983 tillkallade jag i december samma år en arbetsgrupp (I 1983:H) med uppgift att gå igenom den statliga normgivningen gentemot näringslivet (den s. k. normgruppen). Riktlinjer för gruppens arbete meddelades samtidigt med regeringsbeslutet. Regeringen har senare genom beslut i april 1985 fastställt tilläggsbestämmelser för arbetet.

Vad gäller förenklingen av regler som berör näringslivet har huvudlinjen redovisats för riksdagen senast i årets budgetproposition (prop 1985/86: 100 bil. 14 s. 26) och i propositionen (prop. 1985/86: 142) om försöksverksamheter i statlig reglering gentemot näringslivet. Syftet är att motverka regler och tillämpning av regler som verkar onödigt kostnadshöjande, försämrar strukturförändringar eller får konkurrensbegränsande effekter som följd. Arbetet skall bedrivas utan att inkräkta på de grundläggande mål om säkerhet, hälsa, god miljö, jämn fördelning etc. som i de enskilda fallen motiverat att samhället gått in med reglerande åtgärder.

En viktig utgångspunkt i förenklingsarbetet är att huvudansvaret vilar på de departement och myndigheter som har sakansvaret för reglerna. Normgruppen, som formellt är knuten till industridepartementet, fungerar som sammanhållande i arbetet. Statssekreteraren i industridepartementet är ordförande i gruppen, där också ingår företrädare för statsrådsberedningen, finans-, industri- och civildepartementen samt cheferna för vissa centrala myndigheter.

Både befintliga regler och nya regler, liksom tillämpningen av dessa, omfattas av förenklingssträvandena.

Arbetet har en bred ansats. Koncentrerade insatser skall göras på vissa prioriterade områden, nämligen:

- skatte- och socialavgiftsområdet, vad avser administration, uppbörd, kontroll m. m.,
- arbetsmarknadsområdet, vad avser bl. a. myndighetsservice och tillämpning av lagstiftning,
- näringslivets plan- och byggfrågor,
- transportsektorns reglering,
- teknisk provning och kontroll.

Det är inom ramen för normgruppens verksamhet som promemoriorna Ädelmetallkontroll? och Enklare kontroll av volym och vikt har upprättats inom industridepartementet. De berör båda området teknisk provning och kontroll.

Det bör framhållas att normgruppens arbete ingår som ett led i ett brett regelförenklingsarbete som utgör en viktig del i regeringens arbete med den offentliga sektorns förnyelse. Detta har redovisats för riksdagen i en särskild skrivelse till riksdagen år 1985 (Skr. 1984/85: 202). En ytterligare redovisning har skett i en våren 1986 avlämnad skrivelse (Skr. 1985/86: 165). Frågan om de svenska kontrollbestämmelserna på ädelme-

tallområdet har också behandlats inom ramen för det nordiska handelshinderarbetet.

Prop. 1986/87: 8

Arbetet med att göra de statliga reglerna enklare och klarare samt begränsa regelbeståndet bedrivs i olika former och med olika ansvariga organ. En hel del av dessa åtgärder har betydelse för näringslivet, även om de inte har direkt inriktning på företagen. Att förenklingsarbetet bedrivs på bred front från likartade utgångspunkter är viktigt för möjligheterna till framgång i enskilda delar, eftersom arbetet är svårt. Att på ett allmänt plan få gehör för önskemål om enklare regler är lätt, men i konkreta fall finns nästan alltid motståndare till förändringar i ett regelsystem. I regelförenklingsarbetet ingår att förändra attityder och skapa ett klimat för nytänkande.

2.2 Området teknisk provning och kontroll

En ny lag (1985:1105) om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. har trätt i kraft den 1 februari 1986 (prop. 1985/86:27, NU 8, rskr. 96). Ett viktigt syfte med denna nya lagstiftning, som ersatte en lag från år 1974, är att öka flexibiliteten i den kontroll som sker genom teknisk provning och som är tvingande för enskilda. Den nya lagen ger ökade möjligheter att ha kontrollordningar som tar hänsyn till företagens egna kontrollåtgärder. Tillverkarnas egna provningsresultat kan i ökad utsträckning ligga till grund för beslut av statliga myndigheter om godkännande av produkter. Den nya lagen kan medföra betydande förenklingar för många företag.

En viktig aspekt i förenklingsarbetet inom detta område är att statlig kontroll inte bör vara mer omfattande än nödvändigt och fortlöpande anpassas till ändrade förhållanden. En snabb utveckling pågår t.ex. hos företagen i frågor som rör produktsäkerhet och kvalitetstänkande.

Exempel på ett område där den statliga kontrollen numera i hög grad förenklats är kontrollen av om elektrisk materiel orsakar radiostörningar. Genom en ny radiostörningsförordning (1985:625), som trätt i kraft den 1 januari 1986, har möjligheter öppnats för tillverkare att saluföra sina produkter utan förhandskontroll av statlig myndighet. De ändrade bestämmelserna bygger på förslag i departementspromemorian (Ds I 1984:12) Enklare radiostörningskontroll, som upprättats inom industridepartementet inom ramen för normgruppens arbete. Vidare har den s. k. elmaterielutredningen i sitt betänkande (Ds I 1986:1) Effektivare kontroll och underlättad handel föreslagit ett slopande av den obligatoriska statliga förhandskontrollen av elektrisk materiel i syfte att anpassa den svenska kontrollordningen till den som gäller inom EG. Betänkandet har remissbehandlats och frågan bereds för närvarande inom industridepartementet.

Jag vill vidare erinra om att jag nyligen tillkallat en utredare för att kartlägga den internationella utvecklingen inom provningsområdet och analysera dess konsekvenser för svenskt vidkommande (Dir. 1986:6). Uppdraget inkluderar förenklingsaspekter.

Vid sidan av dessa centralt initierade åtgärder sker löpande på myndighetsnivå en översyn av gällande regler. Som exempel kan nämnas översyn

av regler om kontroll av hissar och tryckkärl av statens planverk och arbetarskyddsstyrelsen.

De förslag som jag nu lägger fram utgör således en del i ett brett översynsarbete inom området teknisk provning och kontroll. Förslagen gäller regleringar med inslag som är historiskt betingade och i behov av modernisering och förenkling.

2.3 Förslagen i propositionen

Förslagen gäller handeln med ädelmetallvaror och kontrollen av mätdon, i praktiken främst vågar och petroleummätare, i detaljhandeln.

Regleringarna har vissa beröringspunkter. I båda fallen är syftet med den statliga kontrollen att skydda konsumenterna ekonomiskt. Som jag senare återkommer till återopades vid tillkomsten av nuvarande regler om ädelmetallkontroll dessutom särskilt behovet att försvåra illegal handel med stöldgods. Statlig kontroll genom teknisk provning syftar annars i det stora flertalet fall till att skydda liv, hälsa eller miljö. Det ekonomiska skyddet för konsumenterna är normalt uppbyggt på annat sätt inom ramen för konsumentpolitiken och viss lagstiftning med konsumentpolitiskt syfte. Riksdagen har tidigare i år tagit ställning till inriktningen av konsumentpolitiken (prop. 1985/86: 121, LU 34, rskr. 292).

De nu aktuella regelområdena har av historiskt betingade skäl legat vid sidan av konsumentpolitiken. Den statliga kontrollen har i båda fallen mycket gamla anor och en statlig kontrollorganisation har byggts upp vid statens provningsanstalt (SP). SP är riksprovplats för både "redskap för bestämning av volym eller massa" och "arbeten av guld, silver eller platina" (se förordningen 1985: 1107 om riksprovplatser och auktoriserade provplatser m. m.). Samtidigt är SP s. k. föreskrivande myndighet för båda områdena. Detta strider mot den princip som normalt gäller och som riksdagen i flera sammanhang kunnat ta ställning till (se t.ex. prop. 1985/86: 27 s. 9). Frågan har inte haft så stor betydelse på ädelmetallområdet med hänsyn till att gällande lag och förordning innehåller så mycket detaljregler att utrymmet för myndighetsföreskrifter varit mycket begränsat. Rakt motsatt förhållande råder för mätjonskontrollen. Av lag och förordning följer endast att "justerat redskap" skall användas. Det överlämnas åt SP att bestämma hur kontrollen skall göras, vilket betyder att det är i föreskrifter från SP som man återfinner regler om typkontroll, första-gångskontroll och återkommande kontroll av mätdon, m. m. I departementspromemorian föreslås att konsumentverket i fortsättningen skall vara föreskrivande myndighet vad gäller kontrollen av volym och vikt.

Kontrollreglerna gäller sådana ingrepp i enskildas förhållanden som omfattas av det s. k. primära lagområdet enligt 8 kap. 3 § regeringsformen (RF). De faller emellertid också inom det s. k. delegeringsbara området enligt 8 kap. 7 § RF, som avser föreskrifter inom vissa uppräknade ämnen, bl. a. näringsverksamhet. Riksdagen kan bemyndiga regeringen och myndighet som regeringen bestämmer att meddela sådana föreskrifter. Den närmare avvägningen av när sådana bemyndiganden bör lämnas bör enligt förarbetena till RF (prop. 1973: 90 s. 209) riksdagen få göra från fall till fall.

I frågan om ädelmetallkontrollen föreslår jag att den skyldighet att

ansvarsstämpla ädelmetallarbeten som tillverkare och importörer för närvarande har behålls beträffande guld- och platinaarbeten. Däremot avskaffas skyldigheten att låta kontrollstämpla ädelmetallarbeten hos SP. Möjlighet skall dock finnas att frivilligt begära kontrollstämpling vid SP av vilket ädelmetallarbete som helst. En strävan har varit att i den nya lagen i högre utsträckning utnyttja möjligheterna att låta detaljföreskrifter återfinnas i en författning av lägre valör.

I fråga om LVV anser jag inte att det finns skäl att i högre utsträckning än tidigare ge föreskrifter om kontrollen i lag eller förordning. Det rör sig här till stor del om regler som lätt bör kunna anpassas till en föränderlig verklighet. Detta betyder att riksdagen inte bör ta ställning till flera i promemorian behandlade frågor om tider för kontroll av mätdon m. m. Jag redovisar i fortsättningen en allmän syn på dessa frågor, men inte heller regeringen bör besluta om detaljerna. Den garanti som bör finnas för att kontrollen organiseras på ett sätt som gagnar konsumenterna anser jag bör åstadkommas genom att, såsom föreslagits i departementspromemorian, föreskriftsansvaret överförs från SP till konsumentverket.

Konsumentverket har i sitt remissyttrande anfört att verket stöder principen att föreskrivande verksamhet bör särskiljas från verksamhet som riksprövplats. Verket menar dock att en överföring av föreskriftsansvaret till konsumentverket skulle medföra högre administrativa kostnader och ökad byråkratisering, eftersom konsumentverket måste bygga upp och vidmakthålla en egen kompetens inom området legal metrologi. Ett överförande av föreskriftsansvaret skulle kräva att särskilda resurser anslås för ändamålet.

Enligt min mening behöver en överföring av föreskriftsansvaret till konsumentverket inte medföra väsentligt högre administrativa kostnader, om föreskriftsarbetet sker på ett rationellt sätt i nära samarbete med SP. En jämförelse kan göras med området el-, vatten- och värmemätare, där provningsanstalten är riksprövplats och statens energiverk resp. statens planverk är föreskrivande myndigheter. Det är det kontrollerande organet med speciell teknisk kompetens som gör det grundläggande arbetet med att ta fram förslag till föreskrifter. Den föreskrivande myndigheten ser framför allt till att kontrollen får en utformning och inriktning som är förenlig med syftet. Häri ligger bl. a. att bedöma om avvägningen mellan kostnaderna för kontrollen och nyttan av den är rimlig. Ordningen vad gäller el-, vatten- och värmemätare har fungerat väl. Som ytterligare fackorgan finns att tillgå statens mät- och provråd, som har att bistå föreskrivande myndigheter med råd i provningsfrågor. I kontrollen enligt LVV har den för konsumentskyddet ansvariga myndigheten, konsumentverket, hittills varit mycket litet berörd. Enligt min mening är det angeläget att konsumentverkets särskilda kompetens, som bl. a. gäller förmågan att bedöma om en kontrollordning är rimlig från konsumentskyddssynpunkt, utnyttjas. Detta sker bäst om konsumentverket övertar föreskriftsansvaret på föreslaget sätt. Mot bakgrund av vad jag tidigare sagt bör konsumentverkets behov att ta i anspråk resurser för ändamålet kunna bli begränsat. Jag har i denna fråga samrått med statsrådet Johansson.

I det följande behandlar jag de två regelområdena var för sig (avsnitt 3 resp. 4).

3 Förslaget till lag om handel med ädelmetallarbeten

3.1 Allmän bakgrund

Med ädelmetallkontroll menas den kontroll över handeln med arbeten av ädla metaller som sedan gammalt sker i Sverige och i många andra länder. Nuvarande regler om sådan kontroll finns i lagen (1974: 283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina (prop 1974: 43, NU 20, rskr. 153). Lagen kompletteras av förordningen (1974: 284) om arbeten av guld, silver eller platina (ändrad senast 1982: 1218) och myndighetsföreskrifter från SP.

Sverige har med sju andra länder ratificerat konventionen om kontroll och märkning av arbeten av ädel metall, vilken undertecknades i Wien den 15 november 1972. I konventionen regleras förutsättningarna för ömsesidigt erkännande vad gäller kontroll och märkning av ädelmetallvaror. Regeringen har med anledning därav utfärdat förordningen (1975: 49) om gemensam kontrollstämpel m. m. för arbeten av guld, silver eller platina (ändrad 1975: 1246). SP är i riket kontrollbyrå enligt konventionen.

Det ursprungliga och grundläggande motivet till kontrollen av ädelmetallarbeten var att föremål av ädelmetall ansågs kunna användas inte bara till förmögenhetsbildning utan också som betalningsmedel. Detta förutsatte att föremålets värde väsentligen berodde av deras metallinnehåll. För priset på ädelmetallarbeten är metallvärdet numera praktiskt taget utan betydelse vad gäller silverföremål och av underordnad betydelse vad gäller konstnärligt bearbetade föremål av guld eller platina. Det har medfört att den nuvarande kontrollen i stället har funktion som en kvalitetskontroll. Behovet av en sådan kontroll började efter hand ifrågasättas från olika håll. Efter utredningsförslag i slutet av 1960-talet beslöt riksdagen år 1971 att den statliga obligatoriska kontrollstämplingen skulle ersättas med ett frivilligt system, där kontrollstämpling kunde ske på begäran (prop. 1971: 165, NU 50, rskr. 356). En ny lag om handel med ädelmetallarbeten antogs (SFS 1971: 1082), som skulle träda i kraft den 1 juli 1973.

Innan lagen trätt i kraft tog dock ärendet en ny vändning. I en motion till 1972 års riksdag föreslogs att den obligatoriska kontrollstämplingen skulle behållas med hänsyn till den betydelse denna bedömdes ha för polisens brottsförebyggande verksamhet. Riksdagen anslöt sig till denna uppfattning (mot. 1972: 1349, NU 57, rskr. 305) och gav regeringen detta till känna. I avvaktan på förslag om ny lagstiftning uppsköts ikraftträdandet av den år 1971 beslutade lagen. Efter utredningsarbete, som redovisades i promemorian (Ds I 1973: 3) Ädelmetallkontroll, antog riksdagen år 1974, med upphävande av 1971 års lag, den nu gällande lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1975.

I departementspromemorian (Ds I 1984: 11) Ädelmetallkontroll? – här efter i avsnitt 3 kallad betänkandet – konstateras att under den tid som förflutit utvecklingen på flera punkter har förändrat förutsättningarna för riksdagens ställningstagande och att nyttan av ädelmetallkontrollen i brottsförebyggande syfte numera måste betraktas som liten. Remissopinionen har inte gett anledning till någon annan bedömning i denna del.

Den nuvarande kontrollen gäller *den yrkesmässiga handeln* med arbeten av *guld, silver* eller *platina*. Undantagna från lagens tillämpning är arbeten utförda av låghaltiga legeringar (andelen ädelmetall understigande 200 o/oo guld eller 400 o/oo silver eller platina), arbeten där ädelmetallen enbart är ytbeläggning, arbeten uteslutande avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning m. m.

Utgångspunkten för kontrollen är att endast sådana arbeten som har en viss lägsta finhalt (guld 750 o/oo motsvarande 18 karat (K), silver 830 o/oo, platina 950 o/oo) skall få saluhållas eller försäljas yrkesmässigt. Arbeten som uppfyller kraven på sådan finhalt betecknas *ädelmetallarbeten*. Sådana skall för att få försäljas vara försedda med föreskrivna *stämplar*, som utgör en garanti för metallinnehållet.

Stämplarna är av två slag, *ansvarsstämpel* och *kontrollstämpel*. För att arbetet ansvarsstämplas svarar tillverkaren, om arbetet är svensktillverkat, och annars importören. Den som anbringar stämpeln svarar för att de uppgifter som framgår av stämpeln är korrekta. Kontrollstämpel anbringas av SP.

Kontrollstämpeln utgörs av lilla riksvapnet, dvs. tre kronor, i trepassformad sköld (den s. k. kattfoten) för svensktillverkade produkter och i oval sköld för importerat gods. Även i andra avseenden gäller andra regler för importerade arbeten än för inhemskt tillverkade produkter.

Alla ädelmetallarbeten skall, oavsett vikt, ansvarsstämplas. För *svensktillverkade* arbeten krävs i princip fyra olika märken med uppgift om:

tillverkare	
finhalt	
tillverkningsort	får utelämnas om inte tillräckligt
tillverkningsår	utrymme finns på arbetet

Importerade arbeten ansvarsstämplas genom att finhaltsstämpel anbringas. Alla importerade arbeten kontrolleras med avseende på detta.

Kontrollstämpling görs av SP. Denna verksamhet sker dels centralt vid SP i Borås, dels regionalt på ett antal olika orter i landet. Förutom att SP är kontrollorgan meddelar myndigheten föreskrifter och svarar för tillsyn på området.

Kontrollstämpel är obligatorisk endast för ädelmetallarbeten ner till en viss vikt, för guld- och platinaarbeten 1 gram och för silverarbeten 15 gram. Lättare arbeten kan på begäran få kontrollstämpel. Detsamma gäller arbeten som inte skall försäljas yrkesmässigt. En förutsättning är då att arbetet av tillverkaren åsatts finhaltsstämpel.

Kontrollen av finhalt sker genom s. k. probering. Kontroll får ske genom stickprov när detta kan anses betryggande.

På *återförsäljaren* ligger att se till att arbeten som saluhålls eller försäljs är försedda med föreskrivna stämplor.

Den som yrkesmässigt inom landet tillverkar, försäljer eller importerar ädelmetallarbeten skall vara *registrerad* hos SP. För registrering utgår en årlig avgift.

Den obligatoriska kontrollen leds från SP:s huvudförvaltning i Borås.

som har centrala laboratorieresurser för ändamålet. Här bedrivs även föreskriftsarbete och organisationen av tillsyn m. m. I Borås kontrolleras allt importerat gods och arbeten tillverkade i Boråstrakten. Vidare kontrolleras prover som skickas in från regionala kontrollstämplingsförrättare.

I övrigt ombesörjs kontrollstämplingen genom 7 proberingsfilialer och ca 60 kontrollstämplingsförrättare. Proberingsfilialerna är belägna på orter med mera omfattande tillverkning av ädelmetallarbeten. De har utrustning som på plats medger kontroll av finhalt för stämplingen. Kontrollstämplingsförrättarna finns på orter med liten tillverkning av ädelmetallföremål. Omkring 15 % av de ädelmetallarbeten som tillverkas i landet lämnas till förrättarna för kontroll. Dessa skall okulärt kontrollera att arbetet motsvarar gällande föreskrifter samt ta prover som skickas in till Borås för analys eller probering. Denna probering görs således i efterhand.

Kontrollstämplingsförrättarna är knutna till SP som uppdragstagare mot ett symboliskt arvode. Tillsammans med sina vikarier och personalen vid filialerna utgör de en arbetsstyrka av ca 140 personer spridda över landet.

I betänkandet finns en redogörelse för omfattningen av de ädelmetallarbeten som kontrollerats under senare år. Därav framgår bl. a. följande.

Värdet av de försålda guldarbetena under år 1983 kan skattas till omkring 740 milj. kr. Motsvarande belopp för silverarbetena var ca 450 milj. kr. Härav representerade metallvärdena ca 275 milj. kr. resp. 80 milj. kr.

Intäkterna från kontrollstämplingen uppgick under år 1983 till 7 532 000 kr. frånsett uppdragsgivarnas hanteringskostnader. Härav utgjorde de fasta avgifterna 969 000 kr. samt vikt- och stämpningsavgifterna för guld resp. silver 3 882 000 kr. och 2 681 000 kr. Om de fasta avgifterna fördelas i proportion till vikt- och stämpningsavgifterna skulle avgifterna för guldkontrollen under året uppgått till 4 445 000 kr. och för silverkontrollen till 3 077 000 kr. SP:s kostnader för kontrollen samma år var ca 6,1 milj. kr.

Importerade arbeten svarade för omkring 59 % av vikt- och stämpningsavgiften för guld resp. 63 % för silver. Kontrollstämpling utanför den obligatoriska förekom här för 25 % av guld- resp. 69 % av silverarbetena. Medelvikten för de inhemska arbetena var 3,0 gram för guld resp. 21 gram för silver.

3.3 Mitt förslag till ny lagstiftning

3.3.1 Allmänna synpunkter

Efter att grundligt ha utretts under 1960- och 1970-talen och föranlett tre ställningstaganden av riksdagen åren 1971-1974 togs frågan om ädelmetallkontrollen åter upp år 1984. Det skedde då som ett led i förenklaringsarbetet inom området teknisk provning och kontroll och mot bakgrund av att de skäl för obligatorisk kontroll som åberopades i 1974 års lagstiftningsärende knappast längre kunde anses bärande. Resultatet av utredningsarbetet presenterades i den tidigare nämnda departementspromemorian Ädelmetallkontroll?

Förslaget anknöt i fråga om kontrollens omfattning nära till det förslag som riksdagen antog år 1971, vars huvudpunkt var att kravet på ansvars-

stämpling behövs, medan den statliga obligatoriska kontrollstämplingen ersattes med ett frivilligt system där kontrollstämpling kunde ske på begäran. Vad gäller silver föreslogs i 1984 års betänkande att även ansvarsstämplingen skulle vara frivillig.

Betänkandet innehöll emellertid också ett annat förslag som gäller finhaltskravet på guld. Som framgått av det tidigare är detta i Sverige 18 K och förbud råder att sälja arbeten med lägre halt.

Frågan om uppställandet av minimikrav på finhalt beträffande legeringar för ädelmetallföremål togs upp från principiell synpunkt i den skrivelse från mynt- och justeringsverket år 1963 som inledde utredningsarbetet på 1960-talet. Man kunde enligt verkets mening starkt ifrågasätta skäligheten av att meddela förbud mot att tillverka, importera eller försälja ädelmetallarbeten som icke håller av staten fastställda minsta finhalter. Det borde i stället ankomma på ädelmetallbranschen att standardisera finhalterna och på den enskilde köparen att själv bedöma vad han anser sig böra förvärva.

Frågan togs upp i 1971 års lagstiftningsärende (prop. 1971: 165 s. 29 f):

”Frågan huruvida också s. k. underhaltiga ädelmetallvaror, t. ex. guldarbeten med lägre finhalt än 18 karat, bör tillåtas i vårt land har uppmärksamats vid remissbehandlingen av 1967 års betänkande. Flera branschorganisationer uttalade sig därvid för att man borde behålla gällande minimihalter och hänvisade till att frågan om finhalter borde lösas på det internationella planet. Vid remissbehandlingen av departementspromemorian har branschorganisationerna och ett flertal andra remissinstanser ansett att nuvarande minimigränser för finhalter bör behållas. I några remissyttrandena har emellertid framhållits att ett slopande av finhaltskraven skulle öka konsumenternas valmöjligheter.

För egen del har jag förståelse för att delade meningar kan råda om vilka finhalter som bör tillåtas, eftersom bl. a. ett ställningstagande i detta hänseende sammanhänger med frågan om det över huvud taget bör vara förbjudet att saluföra ädelmetallvaror under viss finhalt. Jag vill i detta sammanhang erinra om det arbete som f. n. pågår inom EFTA, EEC och internationella branschorganisationer. Detta arbete, som ännu inte avslutats, avser att i första hand underlätta den internationella handeln med ädelmetallvaror genom överenskommelser om gemensamma metoder för kontroll av ädelmetallvaror, vissa regler om materialkvalitet, finhalter, obligatoriska stämplarna m. m. I avvaktan på att det nämnda internationella arbetet slutförts bör man om möjligt undvika att göra ändringar i de nuvarande bestämmelserna på ifrågavarande område. Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt det av mig i det följande framlagda lagförslaget Kungl. Maj:t får medge undantag från lagen, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete. Med hänsyn till det anförda och då något allmänt önskemål f. n. inte föreligger om att tillåta yrkesmässig handel med s. k. underhaltiga ädelmetallvaror bör någon ändring tills vidare inte ske i våra nuvarande bestämmelser om finhalterna. Jag förordar därför att bara sådana ädelmetallvaror som håller de enligt gällande regler föreskrivna minimihalterna får saluhållas och säljas inom riket. Den föreslagna kontrollstämplingen bör i konsekvens härmed få ske bara i fråga om sådana varor. Vidare bör endast ädelmetallarbeten, dvs. sådana arbeten som håller de angivna minimihalterna, få vara försedda med ansvarsstämplarna. Andra arbeten bör inte få utges för eller ges sken av att vara ädelmetallarbeten.”

I 1984 års betänkande konstaterades att även när det gällde denna fråga förutsättningarna hade ändrats sedan riksdagens ställningstagande i början av 1970-talet. Någon internationell harmonisering hade inte skett och var knappast att vänta inom den närmaste framtiden. De flesta länderna i Västeuropa tillåter en finhalt ner till 14 K för guldarbeten, i Förbundsrepubliken Tyskland t. o. m. ner till 8 K. I Danmark råder inget förbud mot att sälja guldföremål med lägre finhalt än 14 K, men dessa får då inte betecknas som guldvaror. Enligt betänkandet var det svårt att finna skäl att i Sverige förbjuda försäljning av arbeten med finhalt som är tillåten i Danmark och Förbundsrepubliken Tyskland och förslaget blev att finhaltskravet på guld skulle sänkas från 18 till 8 K. Något förbud mot att sälja arbeten som innehåller guld, silver eller platina utan att vara ädelmetallarbeten skulle inte längre råda.

Förslaget innebar vidare att den som yrkesmässigt tillverkar, säljer eller importerar guld- eller platinaarbeten eller frivilligt stämplar silverarbeten skulle vara registrerad hos SP. SP skulle vidare bedriva tillsyn genom stickprovskontroller.

En stor majoritet av remissinstanserna har anslutit sig till förslagen i betänkandet. Motstånd har framför allt rests från *branschorganisationerna*, som avstyrker såväl borttagandet av den obligatoriska kontrollstämplingen som sänkningen av finhaltskravet. Skälen för invändningarna är flera. Branschen hänvisar bl. a. till en gjord opinionsundersökning som, enligt deras uppfattning, visar att konsumenterna vill ha kvar såväl höga finhaltskrav som obligatorisk statlig kontrollstämpel. Man pekar vidare på företagsekonomiska negativa effekter, risk för ökad import m. m. Vidare tillbakavisas förslaget om tillsyn av verksamheten. *SP* har också invändningar mot förslaget och menar att effekterna av de förändringar som föreslås inte är tillräckligt belysta, varför ytterligare utredning behövs.

Några remissinstanser menar att finhaltssänkningen för guld inte bör gå längre än till 14 K. Spontana remissvar har vidare inkommit från bl. a. tillverkande industri (företag och personalorganisationer), där man uttryckt oro över vad den kraftiga sänkningen av finhaltskravet skall innebära för sysselsättningsnivån.

Konsumentverket och *socialstyrelsen* har tagit upp ett särskilt problem som inte behandlats i promemorian, nämligen nickelallergier. Den stora omfattningen av sådana allergier motiverar enligt dessa myndigheter att ädelmetallarbeten skall ha beteckningar som anger varans sammansättning med avseende på eventuellt nickelnehåll. Alternativt kan problemet förebyggas genom andra säkerhets- och informationsregler i anknytning till lagförslaget.

I anslutning till remissomgången har branschen presenterat ett alternativt förslag. Enligt förslaget skall all offentlig kontroll slopas. Branschen skall själv garantera att "konsumenternas behov av vägledning" fylls av företagen och på deras ansvar. För att "ge konsumenterna samma säkerhet och trygghet som enligt nuvarande system" skall branschen ingå avtal med SP om kontrollstämplingen. Förutsättningarna för kontrollstämpling skall regleras i detta avtal. I 20 punkter redovisas villkoren för stämpling. Punkterna är i stort en överföring av nuvarande lagvillkor till avtalsform.

Samma villkor som i dag vad gäller detaljutformning av stämplars, skillnad mellan importerat och inhemskt material m. m. föreslås gälla.

För egen del delar jag den uppfattning som framförts i promemorian och som fått de allra flesta remissinstansers stöd att skälen för den obligatoriska statliga kontrollstämplingen av ädelmetallarbeten inte längre än hållbara. Den bör därför avskaffas. Jag delar också uppfattningen att finhaltskravet för guld bör sänkas. Vad som framkommit under remissbehandlingen föranleder dock att sänkningen bör ske endast till 14 K. Detta innebär i praktiken en betydande harmonisering i förhållande till omvärlden. Det förslag jag nu lägger fram tillgodoser också synpunkter som framförts i det nordiska handelshinderarbetet och innebär att man därmed undanröjer ett svenskt handelshinder.

Under ärendets beredning inom regeringskansliet har förekommit vissa överläggningar med berörda intressenter. Därvid har synpunkter framförts som påverkat utformningen av mitt förslag i vissa delar, bl. a. tillsynsfrågan.

Jag behandlar i fortsättningen olika delar av mitt förslag i avsnitten 3.3.2-3.3.5. Detaljer återkommer jag till i specialmotiveringen. I avsnitt 3.4 behandlar jag konsekvenserna för bl. a. SP. Dessförinnan vill jag ta upp en särskild fråga av grundläggande betydelse, nämligen behovet av särskild lagstiftning över huvud taget.

Syftet med lagen är konsumentskydd. Med detta som bakgrund är det rimligt att ifrågasätta behovet av specialreglering av handeln med ädelmetaller. Några remissinstanser pekar på att andra produktgrupper med betydligt högre kapitalvärden som pälsar, diamanter och konstföremål inte är föremål för särskild reglering. För dessa och andra produkter gäller de allmänna köprättsliga regler som följer av konsumentköplag, marknadsföringslag och liknande generellt verkande lagstiftning. Det är svårt att finna några avgörande skäl varför inte konsumentskyddet vad gäller ädelmetallarbeten skulle kunna hanteras inom ramen för konsumentverkets verksamhet.

Jag har för egen del stor förståelse för synpunkter om det tveksamma i att ha en särskild lagstiftning på detta område. På sikt bör det också vara möjligt att avskaffa specialregleringen av ädelmetallhandeln. Den långvariga traditionen med särreglering samt de internationella åtaganden som gjorts gör dock att en särslagstiftning bör behållas på kortare sikt.

Den nya lagstiftningen bör dock utvärderas inom en femårsperiod, varvid ny ställning får tas till frågan om fortsatt specialreglering. Denna tidsrymd ger även branschen möjlighet att i samråd med olika intressenter utveckla ett system som utan statlig reglering tillgodoser önskemål om opartisk konsumentinformation, garantiordning för konsumenterna, näringsfrihet och andra viktiga aspekter.

Mitt förslag: Ädelmetallarbeten definieras som arbeten av guld, silver eller platina och som innehåller – om arbetet är utfört av

- guld – minst 585 o/oo (14 K)
- silver – minst 830 o/oo
- platina – minst 950 o/oo

Betänkandet: Överensstämmer med mitt förslag med undantag för guldarbeten, där utredningen föreslagit 333 o/oo (8 K) som lägsta tillåtna finhalt.

Remissinstanserna: De flesta instanser tillstyrker betänkandets förslag. Några instanser – som statens industriverk, brottsförebyggande rådet och TCO – menar dock att en sänkning till den internationellt vanligaste finhalten (14 K) är att föredra. Synpunkter från svenska tillverkande företag har även inkommit, där oro uttrycks över effekten av den kraftiga finhaltssänkning som föreslagits i betänkandet.

Skälen för mitt förslag: Som jag tidigare nämnt anser jag det rimligt att anpassa finhaltsnivån på ädelmetallarbeten till vad som i allmänhet gäller i vår omvärld. I likhet med bl. a. statens industriverk anser jag dock att det för närvarande saknas skäl att gå lägre än det internationellt vanligaste finhaltskravet. Jag har också viss förståelse för argumentet att beteckningen guld bör förbehållas arbete som huvudsakligen består av denna metall. I sammanhanget vill jag också nämna att jag under hand inhämtat att de tekniska provningsmetoderna för bestämmande av finhalt är betydligt mer komplicerade och kostsamma för arbeten med så låg finhalt som betänkandet föreslagit. Mot denna bakgrund vill jag föreslå att finhaltskravet för guld skall vara minst 14 K.

3.3.3 Saluhållning och försäljning av arbeten av guld, silver eller platina

Mitt förslag: Endast ädelmetallarbeten får försälas som sådana arbeten eller som arbeten av guld, silver eller platina. Inget förbud råder mot att sälja arbeten med lägre finhalt under förutsättning att det tydligt framgår att arbetet innehåller lägre halt ädel metall än ett ädelmetallarbete.

Betänkandet: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Behandlar i allmänhet inte frågan särskilt.

Skälen för mitt förslag: För saluhållning eller försäljning av arbeten av guld, silver eller platina bör krävas att de uppfyller kraven på ädelmetallarbete. Till skillnad från vad som nu gäller bör dock arbeten som innehåller guld, silver eller platina – utan att vara ädelmetallarbete – få saluföras, men *inte* som utfört av ädelmetall eller som utfört av guld, silver eller platina. Det måste tydligt framgå att arbetet inte uppfyller kraven på ett ädelmetallarbete. För saluhållning av guld- och platinaarbeten bör också krävas att de är försedda med stämplars i enlighet med vad jag redovisar i nästa avsnitt.

3.3.4 Ansvars- och kontrollstämplar m. m.

Mitt förslag: Kravet på obligatorisk kontrollstämpling slopas. Ädelmetallarbeten av guld eller platina skall vara försedda med finhalts- och namnstämpel från tillverkare eller importör. Namnstämpeln får ersättas med kontrollstämpel.

Betänkandet: Överensstämmer med mitt förslag utom såvitt avser möjligheten att ersätta namnstämpeln med kontrollstämpel. Frågan om nickelallergier har inte behandlats.

Remissinstanserna: De allra flesta tillstyrker utredningens förslag. Konsumentverket och socialstyrelsen m. fl. har tagit upp frågan om nickelallergier.

Skälen för mitt förslag: Av vad jag framhållit i avsnitt 2 framgår den vikt jag fäster vid att bl. a. föreskrifter om kontrollordningar löpande ses över och att statlig kontroll inte är mer omfattande än nödvändigt. I fråga om den statliga kontrollen av ädelmetallvaror har den numera alltmer fått karaktären av en allmän kvalitetskontroll i konsumentskyddande syfte. I likhet med konsumentverket menar jag att den statliga kontrollstämplingen inte är nödvändig för att konsumenterna skall få information om varans tekniska kvalitet. Jag menar även att ett system med ansvarsstämplar, som jag förordar, klart markerar att ansvaret för varans kvalitet ligger hos tillverkare och importör. Denna princip har också understrukits i den proposition om inriktningen av konsumentpolitiken som riksdagen nyligen har tagit ställning till.

Ett tidigare åberopat skäl för den statliga kontrollstämplingen är dess brottsförebyggande effekt. Som jag tidigare nämnt är inte heller detta skäl för att bibehålla statlig obligatorisk kontroll längre hållbart. Betänkandets förslag har också tillstyrkts av rikspolisstyrelsen (RPS). RPS anger att beträffande silvervaror kan förslaget medföra att omärkta produkter kommer att säljas. Detta framstår i förstone som oacceptabelt från härlednings-synpunkt. Enligt RPS måste det dock beaktas att exempelvis huvuddelen av i Sverige sålt matsilver tillverkas av ett fåtal fabriker, vars namnstämplat således har relativt ringa identitetsskapande effekt. RPS menar därför att förslaget även i denna del kan godtas.

Kravet på obligatorisk statlig kontrollstämpling bör således slopas. Som framhållits innebär detta inte att konsumenterna kommer att sakna information om varans tekniska kvalitet. För att ädelmetallarbeten av guld eller platina skall få saluföras krävs att de ansvarsstämplats som sådana. För ansvarsstämplingen svarar tillverkare eller importör. Ansvarsstämplarna bör som hittills ange finhalt samt uppgift om tillverkare eller importör. Vidare bör liksom hittills ädelmetallarbeten kunna åsättas ortsmärke och årsbeteckning. Detta bör dock, som föreslås i betänkandet, vara frivilligt. Den likabehandling av svensktillverkade och importerade arbeten som jag förordar föranleder att möjligheten att åsätta ortsmärke och årsbeteckning bör stå öppen även för importerade arbeten. Ortsmärke och årsbeteckning har gamla traditioner och det finns åtminstone vad gäller konstnärligt

bearbetade arbeten anledning att anta att traditionen kommer att behållas. Om sådana stämplat anbringas, måste också namnstämpel finnas. Av det följande framgår att namnstämpel kan ersättas med kontrollstämpel. Den senare bekräftar dock bara finhalten och inte de uppgifter som följer av ortsmärke och årsbeteckning. För åsättande av ansvarsstämplar ansvarar som hittills tillverkaren eller importören. Själva stämplingen bör kunna uppdras åt något annat organ, men tillverkaren eller importören har gentemot konsumenterna det fulla ansvaret för att stämpeluppgifterna är korrekta. Möjlighet bör också finnas att utnyttja SP för sådan stämpling.

För de tillverkare eller importörer som så önskar bör möjlighet finnas till frivillig kontrollstämpling. SP bör liksom för närvarande kunna bekräfta ansvarsstämpelns uppgift om finhalt med en offentlig kontrollstämpel. Som anförs i betänkandet bör därvid inte importerade arbeten särbehandlas. Detta gäller såväl taxor som utformning av stämpel.

På en väsentlig punkt skiljer sig mitt förslag från betänkandets. Jag föreslår att kravet på namnstämpel skall bortfalla, om arbetet kontrollstämplas av SP. En sådan lösning har bl. a. den fördelen att importörerna, som hittills inte behövt ha namnstämpel, får möjlighet att undvara denna och liksom hittills överlåta stämplingsförfarandet till SP. Möjligheten bör stå öppen också för svenska tillverkare. SP ansvarar då med sin kontrollstämpel för angiven finhalt. Inget hindrar givetvis att ett arbete förses med både namnstämpel och kontrollstämpel. Om den s. k. kattfoten skall förbehållas som kontrollstämpel för viss högre finhalt får övervägas i samband med utformningen av föreskrifterna om stämplat och märkning.

Mitt förslag innebär således att vissa guld- och platinaarbeten kan komma att sakna namnstämpel, vilket givetvis försvårar eftersökandet av tillverkaren eller importören. Från konsumentskyddsynpunkt är dock betydelsen av detta begränsad, eftersom förhållandet endast avser kontrollstämplade arbeten och konsumentens naturliga kontaktpunkt vid reklamation är inköpsstället. För importörer finns för närvarande ingen namnstämpel. Frågan om att införa en sådan var aktuell i 1971 års lagstiftningsärendet. Föredragande statsrådet ansåg då att någon importstämpel inte borde införas med hänsyn till den kritik mot förslaget att införa en sådan som anförts (prop. 1971: 165 s. 28).

Frågan om allergier som förorsakas av att smycken innehåller nickel har tagits upp av bl. a. konsumentverket och socialstyrelsen. Problemet med nickelallergier är av mycket stor omfattning. Det finns beräkningar som visar att mellan 400 000 och 500 000 kvinnor i Sverige lider av nickelallergier.

Konsumentverket har pekat på att ädelmetaller kan ha ett stort inslag av nickel utan att detta framgår på något sätt. Detta är enligt min mening inte en tillfredsställande ordning. Här finns givetvis möjlighet att i lagform kräva att t.ex. ansvarsstämplingen även ger uppgifter om förekomst av nickel. För egen del känner jag dock tveksamhet inför att nu slå fast innehåll i och former för konsumentinformationen i detta avseende. Företrädare för branschorganisationerna har också under hand förklarat sig beredda att i samråd med berörda statliga myndigheter skapa en ordning som tillfredsställer konsumenterna. Jag räknar därför för närvarande inte

med att några särskilda lagbestämmelser skall behövas. Jag utgår vidare från att berörda parter kommer fram till riktlinjer för en god informationsordning.

I nickelallergifrågan bör ytterligare nämnas att regeringen nyligen tillsatt en kommitté (S 1986: 2) för att utreda frågor kring förebyggande av allergier och andra överkänslighetsreaktioner (Dir. 1986: 7). Kommittén skall bl. a. kartlägga vilka kemiska och andra ämnen och produkter som kan vålla allergier samt undersöka vilka system för redovisning av innehåll och kontroll som i dag finns. Kommittén skall särskilt studera vilka åtgärder som bör vidtas för att så långt som möjligt motverka att nickelallergier utlöses genom håltagning i öronen. Kommitténs arbete skall vara avslutat under år 1987.

För arbeten försedda med stämplars enligt ädelmetallkonventionen gäller speciella regler som inte påverkas av vad som föreslås här.

3.3.5 Registrering och tillsyn

Mitt förslag: Den som yrkesmässigt tillverkar, säljer eller importerar guld- eller platinaarbeten eller stämplade silverarbeten skall registreras hos SP.

Några särskilda tillsynsbestämmelser tas inte in i den nya lagen.

Betänkandet: Registrering i enlighet med mitt förslag. Tillsyn föreslås ske genom stickprovskontroll av SP.

Remissinstanserna: Tillstyrks av flertalet. Några instanser, bl. a. rikskontrollverket (RRV), ifrågasätter dock om det finns behov av en så stark offentlig kontroll som stickprovskontrollen innebär.

Skälen för mitt förslag: I likhet med vad som gäller för närvarande bör det finnas uppgifter om vilka som tillverkar, säljer eller importerar ädelmetallarbeten. Detta ger en överblick över marknaden. En sådan överblick är viktig ur kontrollsynpunkt. Den kan även ge värdefullt underlag i samband med utvärderingen av den nya lagstiftningen.

I fråga om tillsynen över lagens efterlevnad skiljer sig mitt förslag från betänkandets. Där föreslogs att omfattningen av tillsynen borde förstärkas när kravet på obligatorisk kontrollstämpel togs bort. Bl. a. RRV har ifrågasatt behovet av detta.

Enligt min mening bör ingen statlig tillsynsverksamhet byggas upp. SP är inte lämpad för polisiär verksamhet. I stället bör prövas vad branschens egenåtgärder kan åstadkomma. Detta ligger i linje med de tankar som förs fram i propositionen om inriktningen av konsumentpolitiken. Frågan om tillsynsbehov från statens sida hör till dem som bör tas upp i samband med den utvärdering av den nya lagstiftningen som enligt vad jag tidigare förordat bör ske inom en femårsperiod.

3.4 Konsekvenser och genomförande

I betänkandet har beräknats att borttagandet av den obligatoriska kontrollstämplingen skulle innebära en minskning av de årliga kontrollkostnaderna för näringslivet med 12–17 milj. kr. Som vägledning för bedömning av personalkonsekvenserna har i betänkandet uppskattats att den frivilliga stämplingen kommer att omfatta ca 60% av den nuvarande volymen. Vidare föreslogs i betänkandet en utvidgad tillsynsverksamhet.

SP har i sitt remissvar framhållit att den frivilliga stämplingen på längre sikt kommer att bli av marginell betydelse. På sikt innebär det borttagna obligatoriet att ca 25–30 arbetstillfällen avvecklas vid SP.

Jag kan för närvarande inte bedöma i vilken omfattning SP kommer att påverkas av slopandet av den obligatoriska kontrollstämplingen. Den framtida sysselsättningen på ädelmetalllaboratoriet på SP i Borås och på andra orter i landet är beroende av i vilken omfattning branschen vill utnyttja SP:s tjänster vad gäller ansvars- och kontrollstämpling. Enligt vad jag erfarit har branschen visat stort intresse för att även framgent anlita SP. Till bilden av sysselsättningsförändringen hör också vilka omplaceringsmöjligheter som finns inom myndigheten. Om underlag finns bör SP till anslagsframställningen för budgetåret 1987/88 ha kunnat redovisa en bedömning av personalkonsekvenser samt en redovisning av åtgärder som planeras.

De eventuella omställningar som behövs torde underlättas av att den nya lagstiftningen bör träda i kraft först den 1 juli 1988. Det är nödvändigt att branschen får en väl tilltagen tid för att förbereda de ändrade förhållanden som förslaget leder till.

4 Förslaget till ändring i lagen om bestämning av volym och vikt

4.1 Allmän bakgrund

Det är mycket vanligt att beslut av olika slag baseras på mätresultat. Detta gäller t. ex. beslut om dosering (inom medicin och kemisk industri), beslut om justering av tryck, temperatur och andra parametrar (inom processindustrin), beslut om prissättning (inom handel m. m.), beslut om godkännande/underkännande (vid produktkontroll), beslut om tillstånd eller förbud (vid kontroll av hygieniska gränsvärden), beslut om kurs och/eller hastighetsändring (vid navigering), beslut om åtal (vid t. ex. hastighets- och nykterhetskontroller). En nödvändig förutsättning för att dessa beslut skall bli riktiga är att mätresultaten är korrekta, vilket i sin tur förutsätter att de erhållits med hjälp av rättvisande mätutrustningar som använts och avlästs korrekt. Läran om hur man genomför mätningar och kontrollerar mätresultatens korrekthet kallas metrologi, medan det tekniska utnyttjandet av denna lära omfattas av mättekniken.

Att en mätutrustning visar rätt kan man kontrollera genom kalibrering, vilket innebär att man jämför utrustningen med en annan och finare utrustning, som i sin tur tidigare kontrollerats mot en ännu finare utrustning osv.

På detta sätt bygger man upp en kalibreringshierarki, där toppen utgörs av de vetenskapligt baserade definitionerna på måttenheterna. Mätutrustningar som enbart är avsedda för kalibreringsändamål och som fungerar som referenser för måttenheter kallar man normaler.

Omfattningen av och formerna för den metrologiska verksamheten i ett land bestäms bl. a. av hur man har reglerat verksamheten i landets lagstiftning. Man brukar skilja mellan legal och allmän metrologi, varvid man med legal metrologi avser den del av den mättekniska verksamheten om vilken regler finns i lag eller annan författning och som t. ex. ålägger användare att kontrollera vissa mätutrustningar. All annan metrologi är allmän metrologi.

I Sverige är endast en liten del av metrologin författningsreglerad. Krav i författning på kontroll av mätton finns för närvarande endast i några fall. Ett sådant är den i lagen om bestämning av volym och vikt föreskrivna kontrollen av mätton som används vid försäljning i detaljhandeln av varor efter volym och vikt.

I LVV finns också föreskrifter om stickprovskontroll av riktigheten av uppgifter om volym och vikt på färdigförpackade varor. Lagen innehåller vidare ett principiellt krav på att en kundvåg skall finnas tillgänglig i lokaler för detaljhandel med livsmedel.

Kontroll och tillsyn enligt LVV handhas av SP. Enligt den tidigare nämnda lagen om obligatorisk kontroll genom teknisk provning m. m. skall kontroll som sker genom teknisk provning och som är tvingande för enskilda i princip utföras inom ramen för systemet med riksprovplatser och auktoriserade provplatser. SP är riksprovplats för "redskap för bestämning av volym eller massa" (se förordningen (1985: 1107) om riksprovplatser och auktoriserade provplatser m. m.).

I LVV används termen *justering* för den kontroll – innefattande undersökning, godkännande och godkännandemärkning – som skall göras av i lagen angivna mätton. Den i andra sammanhang använda termen *kröning* har samma innebörd; termen syftar på den krona som finns i godkännandemärket.

I departementspromemorian (Ds I 1985: 4) Enklare kontroll av volym och vikt, härefter i avsnitt 4 kallad betänkandet, föreslogs att som rättsliga beteckningar i fortsättningen skulle användas termerna verifiering och verifikation. Statens mät- och provråd (MPR) har i sitt remissyttrande föreslagit att i stället den inom provningslagstiftningen generellt använda termen *kontroll* bör användas. Jag delar denna uppfattning och har utformat mitt lagförslag i enlighet härmed.

Kontrollen av mått och vikt har mycket gamla traditioner. I Sverige fanns bestämmelser om detta redan under medeltiden. Den nu gällande lagen, LVV, antogs av riksdagen år 1971 (prop. 1971: 164, NU 49, rskr. 355). Den ersatte då en äldre lag från år 1934. En betydelsefull skillnad i förhållande till äldre rätt var att LVV fick ett annat syfte.

Huvudsyftet med den äldre lagen var att främja en riktig mätning i affärstransaktioner och liknande verksamhet. Detta ansågs vid tillkomsten av LVV till stor del kunna åstadkommas på annat sätt än genom lagreglering. I stället skulle den nya lagen främst tillgodose konsumenternas behov

av skydd mot oriktig vägning och mätning. Detta medförde att det lagreglerade området delvis blev ett annat än tidigare. En hel del äldre bestämmelser fick ingen motsvarighet i den nya lagen. I stället tillkom några nya som var föranledda av att försäljningen av konsumentvaror i dagligvaruhandeln i stor utsträckning övergått till att avse färdigförpackade varor. Som helhet fick dock tillkomsten av LVV karaktär av avreglering. Den legala metrologin har i Sverige liten omfattning jämfört med flertalet väst-europeiska länder.

4.2 Den nuvarande kontrollen

4.2.1 Författningsregler

LVV har i huvudsak följande innehåll.

Lagen tillämpas på yrkesmässig handel med varor som säljs efter volym eller vikt eller är märkta med uppgift om volym eller vikt (1 §). Enligt livsmedelslagstiftningen skall färdigförpackat livsmedel som väger mellan 25 gram och 25 kilogram vara märkt med livsmedlets nettovikt eller nettovolym vid förpackningstillfället. Den myndighet som regeringen bestämmer (=SP) skall genom stickprov hos tillverkare m.fl. kontrollera att volym- och viktuppgifter på färdigförpackade varor är riktiga (2 §). För icke färdigförpackade varor som i detaljhandeln säljs efter volym och vikt skall justerat mätton användas. Kunden skall utan svårighet kunna avläsa mättningsresultatet (3 §).

I lokaler för detaljhandel med livsmedel skall finnas tillgänglig en justerad våg som kunderna kan använda (4 §). Den myndighet som regeringen bestämmer (=SP) skall utöva tillsyn över efterlevnaden av 3 och 4 §§ (5 §). Myndigheten har därvid rätt till tillträde m. m. (6 §). Det är straffbelagt för en förpackare eller importör att uppsåtligen eller av oaktsamhet utbjuda färdigförpackade varor med uppgift om större volym eller högre vikt än den verkliga. Det är också straffbelagt att uppsåtligen bryta mot 3 eller 4 § (7 §). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i visst fall medge undantag från 3 eller 4 § eller för vissa slag av företag föreskriva undantag från 4 § (8 §).

Tillämpningsföreskrifter till LVV finns i förordningen (1973:85, omtryckt 1978:279) om bestämning av volym och vikt, m. m. Däri fastställs SP:s uppgifter och befogenheter vid tillämpningen av lagen.

I fråga om *kontroll* gäller följande: SP utför justering som är obligatorisk enligt lagen och på begäran även frivillig justering (1 §). Mätton får justeras endast om det är graderat i enheter som ingår i det s. k. SI-systemet (2 § 1 stycket). SP får dock om särskilda skäl föreligger justera även annat mätton (3 §). Justeringen upphör att gälla om ett justerat mätton avsiktligt eller genom ovarsamhet förändras så att förutsättningarna för justering inte längre finns (5 §). SP får medge att justering utförd i utlandet skall gälla i riket (6 §).

Ersättning för justering utgår enligt av SP i samråd med riksrevisionsverket fastställd taxa (9 §). SP får meddela ytterligare föreskrifter om justering (2 § andra stycket).

I fråga om *stickprovskontroll av färdigförpackade varor* föreskrivs att SP skall utföra denna och att därvid undersökning av livsmedel skall ske i samråd med statens livsmedelsverk (7 §).

I fråga om *kundvågar* bemyndigas SP att medge undantag i de fall som detta är möjligt enligt lagen (8 §).

SP åläggs att utöva tillsyn över efterlevnaden av att justerade redskap används och att kundvågar finns tillgängliga när lagen kräver detta (7 §). SP får också ett allmänt bemyndigande att utfärda ytterligare tillämpningsföreskrifter (10 §).

Som synes bestäms i lagen och förordningen att kontroll skall ske i vissa avseenden och vem som skall utföra den. Däremot överläts i stor utsträckning åt SP att bestämma hur kontrollen närmare skall utformas. Det betyder att bestämmelser om detta återfinns i föreskrifter meddelade av SP. Föreskrifter t. o. m. oktober 1983 är kungjorda i SP:s författningssamling (SPFS, tidigare SP-FÖR). Numera kungörs SP:s föreskrifter i statens mät- och provråds författningssamling (MPFS).

Ett omfattande internationellt samarbete sker på det metrologiska området. I fråga om legal metrologi är det övergripande organet för global samordning OIML (Organisation Internationale de Métrologie Légale). Till mycket stor del grundar sig svenska föreskrifter på rekommendationer av OIML.

För *kontroll av mätton* finns allmänna föreskrifter i SPFS 1983:6. De mätton som omfattas av bestämmelserna är i praktiken butiksvågar, handelsvikter och petroleummätare. I föreskrifterna används termen kröning.

Kontrollen sker i form av *första kröning* och *omkröning*. Kröning gäller under den giltighetsperiod som särskilt anges för resp. mätton. Till omkröning anmält mätton får dock användas till dess kröning lämpligen kan utföras.

Om ett kontrollerat mätton inom giltighetsperioden avsiktligt eller genom ovarsamhet förändras så att fordringarna för kröning inte längre uppfylls, t.ex. om föreskrivna plomber brutits, eller om någon del av mättonet som är väsentligt för mättningsresultatet reparerats eller ersatts, skall omkröning ske. För sådan kröning gäller samma regler som för första kröningen.

Typgodkännande kan föreskrivas som krav för kröning. De flesta nytilkommande mätton är underkastade detta krav. Undantagna är vissa mekaniska vågar enligt äldre väl beprövade principer samt vissa materialiserade mått såsom vikter och volymmått. Typgodkännande utfärdas av SP sedan mättonet underkastats godkänd typkontroll.

Med typkontroll avses undersökning för att fastslå huruvida en objekttyp fyller de av SP föreskrivna kraven.

Ett typgodkännande gäller under den tid och med de villkor som anges i godkännandet. På varje mätton som omfattas av detta skall anbringas typgodkännandebeteckning och övrig märkning som SP föreskriver.

Regler om periodtider för kröning finns i SPFS 1982:18. Petroleummätare, fjädervågar och elektroniska vågar skall kontrolleras årligen, medan periodtiden är tre år för mekaniska vågar och handelsvikter.

I samband med kontroll förseglas delar av mättonet som är väsentliga

för visningsresultatet. Detta sker för att förhindra ändring av mätdonet i bedrägligt syfte. Kontrollen bekräftas genom märkning av mätdonet med krona, beteckningen SP samt årtalsangivelse. Plomben eller märklappen som låser försegligen är försedd med kronotecken.

I fråga om *kundvågar* har SP utfärdat en särskild föreskrift (SPFS 1980: 8) som närmare stipulerar villkor om vågens beskaffenhet, placering och utmärkning. Vidare ges i föreskriften generell dispens från kravet åt bl. a. kiosker, frukt- och konfektyrbutiker, saluhallsstånd samt åt butiker med enbart försäljning över disk eller med en försäljningsyta understigande 40 kvm.

SP har utfärdat anvisning om *kontrollen av färdigförpackade varor* (SP-FÖR 1974: 5). Vidare har SP kungjort ett par tilläggsanvisningar gällande kontroll av bröd och fågel som försäljs styckvis.

4.2.2 Kontrollen av mätdon

Typkontroll

För samtliga moderna vågar och petroleummätare som omfattas av den obligatoriska kontrollen krävs för närvarande att de först skall genomgå typkontroll och erhålla typgodkännande. Både typkontroll och beslut om typgodkännande sker hos enheten för mått och vikt vid SP i Borås. Kompletterande prov sker för vissa typer av mätdon vid installationsplatsen.

Typkontrolluppdrag till SP som anknöt till den obligatoriska kontrollen omfattade 15 vågärenden resp. fem mätarärenden under år 1983. SP:s intäkter för dessa uppgick till ca 240 000 kr. I de enskilda ärendena låg avgifterna mellan 540 kr. och 15 000 kr. för vågarna resp. 400 kr. och 85 615 kr. för mätarna. De lägre avgifterna har antingen avsett viss kompletterande tilläggskontroll eller kontroll för att medge anslutning av ny tillsatsutrustning i tidigare godkända mätsystem; de högre avgifterna har gällt relativt omfattande typkontrolluppdrag. För typkontroll och typgodkännande av vågar för en högsta vikt av 30 kg eller mindre har SP numera en fast taxa, s. k. saktaxa. Den belöper sig för närvarande till 21 200 kr.

I praktiken måste för närvarande mer än 50 % av de vågtyper som utsätts för kontroll rättas till för att klara kontrollkraven. För flertalet typer av bensinpumpar krävs ofta 5-6 rättelser innan objekten kan godkännas.

För varje typgodkänt mätdon publiceras ett dokument "Mätdon typgodkänt för kröning". Vid kontrollen tillämpas internationella rekommendationer som utgetts av OIML.

Kontroll av enskilda mätdon

Huvuddelen av SP:s kontrollverksamhet bedrivs regionalt genom ca 20 distriktskontor.

Som nämndes tidigare skall i princip omkontroll ske även inom giltighetsperioden, om plomben brutits i samband med reparation e. d. SP medger dock användning av mätdon även utan föreskriven förseglning och kontrollmärkning, om innehavaren har anmält att ny kontroll krävs. Ser-

viceföretag kan förbereda denna genom att försegla och plombera mät-donen efter reparation. Vid godkänd kontroll anbringas då SP-personalen de föreskrivna märkningarna på dessa förseglingar. Den tillämpade ordningen förhindrar inte förekomsten av oförseglade och oplomberade mät-don i drift, eftersom någon skyldighet för serviceföretagen att försegla inte finns. Vissa serviceföretag gör inte detta. Ibland krävs en viss justering av mät-donet (intrimning) innan det kan godkännas. En sådan görs då vid kontrollen före försegling. I SP:s statistik redovisas särskilt om intrimning har gjorts.

Under år 1982 införde SP efter hand ett datauppföljningssystem för kontrollverksamheten, vilket var i full drift under år 1983.

De flesta mät-donen får med tiden en tendens till felvisning till säljarens nackdel. Generellt sett tenderar således mät-donen att visa lägre volym eller vikt än den verkliga. Det betyder att säljaren har ett ekonomiskt intresse av att mät-donen löpande ses över. I fråga om petroleummätare sker detta också regelbundet. Från konsumentskyddssynpunkt motiveras den offentliga kontrollen av att denna dels avslöjar avsiktliga manipulationer med mät-donen, dels uppklarar det inte obetydliga antal fall där förslitningseffekter m. m. kan ge upphov till felvisning till konsumenternas nackdel.

Av SP:s intäkter från den regionala kontrollverksamheten har den dominerande intäktobjektgruppen varit genomströmningsmätare med flöde upp till 100 liter/min. Dessa gav en intäkt av ca 6,9 milj. kr. för 1983. En stor intäktandel härrör också från vågar med belastning upp till 30 kg, som gav ca 3,9 milj. kr. för 1983.

Överskottet från den regionala uppdragsverksamheten uppgick till 1,8 resp. 1,7 milj. kr. för budgetåren 1982/83 resp. 1983/84. Härav överfördes 1,1 milj. kr. från 1982/83 resp. 1,3 milj. kr. från 1983/84 till resultatutjämningsfond. Tillsynsverksamheten inom området, viss del av stickprovskontrollerna av färdigförpackade varor och utbildning av personal samt utvecklingen av datauppföljningssystemet har bekostats genom överskottet.

SP:s intäkter kommer delvis från uppdrag om kontroll som inte omfattas av lagen om bestämning av volym och vikt. Det gäller dels kontroll av mät-don inom offentlig verksamhet, dels frivillig kontroll.

LVV gäller som framgått av det tidigare endast yrkesmässig handel. Bestämmelser om kontroll av mät-don inom offentlig verksamhet finns i olika författningar, där verksamheten i övrigt regleras. Till viss del sker kontroll även utan uttryckliga bestämmelser.

4.2.3 Kundvågar

Ursprungligen krävdes enligt LVV att affärsinnehavaren skulle anvisa en särskild våg enbart för kundernas behov av kontrollvågning. Bestämmelsen ledde till ett stort antal dispensärenden hos SP. Genom en lagändring år 1978 (prop. 1977/78: 132, NU 56, rskr. 259) ändrades kravet på en "särskild" våg för ändamålet till en "anvisad". Därigenom kunde butikerna ställa en våg som också användes för andra ändamål till kundernas

disposition under förutsättning att den var lätt tillgänglig för dem. Detta har tolkats så att en våg som används i en snabbköpskassa normalt inte är godtagbar som kundvåg, eftersom den mycket ofta kan antas vara upptagen när en kund själv vill kontrollväga. Efter lagändringen har antalet dispensärenden minskat väsentligt (sammanlagt under perioden ca 200 stycken). Om nuvarande praxis kan följande sägas.

Under fyraårsperioden 1981-1984 behandlades totalt 48 kundvågsärenden. I 18 av dessa beviljades dispens på grund av att butikerna hade låg omsättning (mindre än 1,5 milj. kr./år). I fem fall beviljades dispens på grund av att försäljningen enbart omfattade färdigförpackade varor som redan var underkastade offentlig stickprovskontroll. I ett fall beviljades dispens på grund av att försäljningen enbart skedde över disk. I tio av de återstående 24 fallen godtogs redan befintliga vågar; av dessa var åtta placerade i närheten av kassan. För 13 fall avslogs begäran om dispens; butikerna ålades alltså att skaffa kundvåg. Ett ärende gällde slutligen anmälan till åtal. Butiksinnehavaren hade trots upprepade anmaningar från SP vägrat att åtyda ett sådant åläggande.

Kontroll av att bestämmelsen om kundvåg följs sker i samband med SP:s övriga kontroll i butikerna. Någon mätning har inte gjorts om utnyttjandegraden av kundvågarna. Det är dock en allmän uppfattning att de sällan används.

4.2.4 Kontrollen av färdigförpackade varor

SP:s enhet för mått och vikt i Borås svarar för den centrala ledningen av verksamheten rörande stickprovskontroller av färdigförpackade varors volym- och viktuppgifter. Undersökningarna utförs regionalt genom distriktskontoren.

Vid stickprovundersökningarna kontrolleras att varans vikt eller volym överensstämmer med förpackningsuppgiften. För att ett parti varor skall godkännas krävs dels att antalet varor med för litet mängdinnehåll är mindre än en viss andel, dels att det genomsnittliga innehållet i partiet överensstämmer med det som angivits. Mer än 97,5% av varuförpackningarna måste vara riktigt märkta, inom givna felgränser, för att partiet skall kunna godkännas.

Under budgetåret 1983/84 utfördes ca 1000 kontrollbesök hos butiker som själva förpackar kött- och charkvaror. Totalt kontrollerades ca 3500 partier, vilket motsvarar ca 28000 kontrollvägningar. Totalt finns i landet drygt 2000 butiker som packar själva. För närvarande kontrolleras således varje sådan butik med en ungefärlig genomsnittlig frekvens av knappt en gång vartannat år.

SP har påbörjat en ytterligare effektivisering av stickprovskontrollerna genom att utnyttja moderna datoriserade vägningsutrustningar.

Vid upprepade förseelser anmäler SP fallen till åklagarmyndigheten. De böter som utdömts har varit blygsamma.

4.2.5 Omfattningen av den försäljning som kontrolleras genom LVV

I betänkandet har en uppskattning gjorts av försäljningsbelopp på de produkter som mäts upp med kontrollerade mätdon eller som är föremål för offentlig stickprovskontroll. Uppgifterna avser år 1983 och delvis också år 1984.

Totalt omsattes årligen i detaljhandeln vid denna tid livsmedel och kemisk-tekniska varor för ca 100 miljarder kronor, varav i lösvikt varor för knappt 10 miljarder kronor. År 1983 såldes knappt 5 miljoner m³ motorbensin för ca 20 miljarder kronor, drygt 2 miljoner m³ dieselolja för ca 5,5 miljarder kronor och ca 5 miljoner m³ eldningsolja nr 1 för drygt 12 miljarder kronor.

SP-kontrollen av färdigförpackade varor inriktas i praktiken främst mot färska köttvaror som förpackas i butikerna. Det totala försäljningspriset för sådana artiklar var ca 5 miljarder kronor.

Under år 1983 kontrollerades omkring 15 300 enkelmätare och 12 000 blandmätare. Den genomsnittliga sammanlagda leveransvolymen per mätare var ca 250 m³. Det genomsnittliga leveransvärdet från en dieselmätare var ca 640 000 kr. och från en bensinmätare ca 1 milj. kr.

Beträffande mätarna kan en uppskattning göras att sådana mätare som korrigeras eller underkäns vid kontrollen skulle ha kunnat ge en sammanlagd feldebitering av i storleksordningen 2,5 milj. kr. till konsumenternas nackdel resp. 5 milj. kr. till säljarnas nackdel. Som framgått av det tidigare är det genomsnittligt sett säljarna som tjänar på att mätdon sorteras ut vid kontrollen.

4.2.6 SP:s regionala kontrollkår

SP har ute i landet ca 20 distriktskontor. Distrikten är förenade i distriktsgrupper. Inom varje distrikt finns en avdelningsingenjör som har ansvaret för kontrollarbetet i det egna distriktet. Distrikten är underställda en förste avdelningsingenjör, som dels leder kontrollen i ett distrikt kring den egna orten, dels är arbetsledare för avdelningsingenjörerna i distrikten som tillhör gruppen. Den regionala kontrollkåren, som förutom hjälppersonal omfattar ca 40 ingenjörer, ingår i enheten för mått och vikt vid SP. Det centrala enhetskontoret i Borås svarar för den övergripande samordningen och ledningen av den regionala verksamheten.

4.3 Mitt förslag till ändrad lagstiftning

4.3.1 Allmänna synpunkter

Den i betänkandet gjorda översynen av LVV och den därpå grundade kontrollordningen syftar till att åstadkomma förenklingar och rationaliseringar utan att skyddet för konsumenterna eftersätts. Förslagen innebär att nuvarande kontrollformer behålls och att förändringarna sker inom ramen för dessa. Förslagen har i sina huvuddrag bemötts positivt av remissinstanserna och invändningar gäller i stort sett enskilda detaljer. Särskilt tungt väger givetvis den bedömning som har gjorts av den för konsumentenskyddet ansvariga myndigheten, konsumentverket, att förslagen inte försämrar konsumentenskyddet. För egen del vill jag framhålla att de möjliggör en

rationalisering av kontrollordningen i enlighet med de principer för teknisk provning och kontroll som jag har behandlat i avsnitt 2.

Vad gäller mitt ställningstagande till förslagen har jag i avsnitt 2.3 tagit upp vissa grundläggande frågor. Förslagen i betänkandet kräver endast i begränsade delar ändringar i LVV, eftersom den närmare utformningen av kontrollordningen bör finnas i föreskrifter från SP. Mitt förslag till ändringar i LVV överensstämmer i sak med betänkandets. Som framgått av avsnitt 2.3 ämnar jag föreslå regeringen att föreskriftsansvaret överförs till konsumentverket i nära samarbete med SP och att den närmare utformningen av kontrollordningen liksom hittills sker på myndighetsnivå. Vissa resurser kommer att överföras från SP till konsumentverket för det beskrivna arbetet. Det betyder att det i praktiken blir dessa myndigheter som får ta ställning till åtskilliga av förslagen i betänkandet. Jag anser mig därvid kunna utgå från att kontrollordningen kommer att utformas med utgångspunkt från vad som föreslagits i betänkandet och som fått ett positivt mottagande av remissinstanserna, men någon formell bindning till dessa förslag bör inte göras. Jag vill erinra om att kontrollordningar löpande bör ses över och anpassas till förändrade förhållanden.

Förslagen i betänkandet innebär i huvudsak följande.

Ändringar i LVV

Överensstämmer med mitt förslag – se avsnitt 4.3.2.

Förslagen i övrigt

Större möjlighet ges att anpassa kontrollförfarandet vid typkontroll till behovet i särskilda fall.

Företag med erforderlig teknisk kompetens ges efter ansökan rätt att själva kontrollera mätton av egen tillverkning (egenkontroll). SP meddelar beslut om detta, vilka kan överklagas till statens mät- och provråd (MPR). SP övervakar egenkontrollen.

Tiden för omkontroller ökas från ett till två år för petroleummätare, elektroniska vågar och fjädervågar samt från tre till fyra år för mekaniska vågar och vikter. Dessa "ordinarie" kontroller utförs som tidigare av SP.

MPR får auktorisera serviceföretag att under giltighetstiden för "ordinarie" kontroller på nytt godkänna mätton när förseglingen brutits på grund av reparation eller liknande. SP utövar tillsyn över serviceföretagens kontroll och kan vid sidan av "ordinarie" kontroller göra stickprovskontroller. Möjligheten för enskilda att besluta om godkännande lagfästs, se ändringarna i LVV.

I fråga om stickprovskontrollen av färdigförpackade varor understryks i betänkandet vikten av att den framtida omfattningen, inriktningen och uppläggningsen av denna kontroll snarast läggs fast. Ett utredningsarbete avseende denna kontroll har initierats inom finansdepartementet.

Mitt förslag: LVV ändras i följande avseenden
Beteckningen "justerat redskap" ersätts med "kontrollerat mät-
don".

Möjlighet införs att medge enskild som utför underhåll eller repara-
tion på mätdon att besluta om godkännande.

Möjlighet införs att återkalla ett utfärdat typgodkännande.

Lagens tillämpningsområde preciseras att i enlighet med praxis även
gälla mätdon som används för uppmätning av bränsle för direkt
uppvärmning av bostäder eller lokaler.

Kravet på särskild anvisad kundvåg begränsas till butiker med kassa
vid utgången och där varor säljs i lös vikt utan omedelbar vägning
som görs av personal. I övrigt får kunderna rätt att på begäran
utnyttja någon befintlig våg för kontrollvägning.

Betänkandet: Överensstämmer med mitt förslag utom att "verifierat
mätdon" används i stället för "kontrollerat mätdon".

Remissinstanserna: Invändningar mot termen "verifiering" har gjorts av
MPR, SP och RRV. Köpmannaförbundet och Grossistförbundet anser att
kravet på kundvåg bör slopas helt.

Skälen för mitt förslag: De grundläggande skälen har jag redovisat i det
föregående. Jag tar här upp några ytterligare frågor och behandlar i övrigt
detaljer i specialmotiveringen.

Rätten för enskilda att godkänna tar sikte på möjligheten att auktorisera
serviceföretag i enlighet med promemorians förslag. Vad gäller möjlighe-
ten att medge företag med erforderlig kompetens att utföra förstakontroll
som egenkontroll behövs inget lagstöd, eftersom detta inte är myndighets-
utövning utan ett medgivande från myndigheten att företaget självt får
granska mätdonet under viss övergripande tillsyn från myndigheten.

Vad gäller myndighetsansvaret för auktorisation och tillsyn av auktori-
serade företag delar jag MPR:s uppfattning att samma ordning bör gälla här
som i andra auktorisationsfall. Jag avser att föreslå regeringen att MPR får
detta ansvar. Jag förutsätter därvid att uppgiften fullgörs i nära samarbete
med SP.

I fråga om *kundvågar* delar jag uppfattningen i betänkandet att kravet på
en särskilt anvisad våg bör begränsas till att avse sådana fall när kunden
själv plockar åt sig varor utan att butikspersonal omedelbart väger varor-
na. Som påpekades i betänkandet torde en särskild våg i sådana fall nästan
alltid tillhandahållas kunderna som en service. I praktiken bör därför
kravet inte föranleda några extrakostnader av betydelse för butikerna.

Lagändringen bör kunna träda i kraft den 1 januari 1987. I fråga om
genomförandet hänvisar jag vidare till avsnitt 4.4.

4.4 Konsekvenser och genomförande

Enligt promemorian kan nettobesparingen för företagen på grund av minskade kontrollkostnader skattas till ca 4,2 milj. kr. Förutom dessa besparingar skulle även andra kostnader minska hos företagen.

De minskade kostnaderna för företagen motsvaras av minskade intäkter för SP. En rent teoretisk beräkning visar att bortfallet av intäkter motsvarar ca 15 av kontrollkårens ingenjörer. I promemorian framhålls att den regionala kontrollkåren genom sin kompetens och landsomfattande täckning utgör en resurs som bör kunna utnyttjas för andra aktiviteter, bl. a. frivillig provningsverksamhet. Vidare kommer enligt promemorian kontrollkåren sannolikt även framgent att få svara för stickprovskontrollen av färdigförpackade varor. Omfattningen av denna kontroll kan dock inte bedömas förrän utredningen om stickprovskontrollens framtida omfattning, inriktning och uppläggning är färdig.

SP bedömer i sitt remissvar att bortfallet i uppdragsmängd på den obligatoriska sidan inte i någon större omfattning kan kompenseras genom ökade uppdrag inom den frivilliga sektorn. SP framhåller vidare att då en del personal arbetar deltid innebär förslaget att antalet övertaliga personer är större än 15. Dessa är stationerade på olika orter i Sverige. Det kan därför bli aktuellt att avveckla mellan 15 till 20 tjänster. Denna omställning kan inte ske inom ordinarie verksamhetsramar, varför särskilda åtgärder måste aktualiseras.

I likhet med personalkonsekvenserna av den ändrade regleringen av handeln med ädelmetaller kan personalkonsekvenser av den ändrade regleringen av kontrollen enligt LVV för närvarande inte till fullo överblickas. Av särskild betydelse ur sysselsättningssynpunkt är med vilken intensitet kontrollen av vågar och, i synnerhet, bensinmätare, skall ske. Att fastställa giltighetstider bör, som jag tidigare framhållit, vara en uppgift för konsumentverket i sin roll av föreskrivande myndighet. Jag utgår från att konsumentverket i sitt samrådsförfarande med SP på ett tidigt stadium klargör vilka kontrollperioder som ska gälla. Av stor betydelse är också att genomförandet av de ändrade kontrolltiderna sker på ett sätt som medger ordentliga förberedelser. För egen del vill jag peka på att det i betänkandet föreslogs att den ändrade giltighetstiden för petroleummätare först skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1988.

För bedömning av vilka personalkonsekvenser som kan följa av de ändrade regler som här föreslås samt de ändringar som föreskrivande myndighet anser erforderliga är det av vikt att stickprovskontrollens framtida omfattning, organisation och inriktning snarast slås fast. Det tidigare nämnda utredningsarbetet bildar också underlag för bedömning av personella konsekvenser av de nya reglerna.

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom industridepartementet upprättats förslag till

1.lag om handel med ädelmetallarbeten,

2.lag om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt.

Som nämndes i inledningen är förslagen likalydande med dem som den 22 maj 1986 remitterades till lagrådet och som av lagrådet har lämnats utan erinran.

6 Specialmotivering

6.1 Förslaget till lag om handel med ädelmetallarbeten

I jämförelse med förslaget i departmentspromemorian Ädelmetallkontroll?, härefter i avsnitt 6.1 kallad betänkandet, har vissa sakliga ändringar gjorts som behandlats i den allmänna motiveringen. Som där också anförts har en strävan varit att i högre utsträckning än tidigare utnyttja möjligheterna att låta detaljföreskrifter återfinnas i en författning av lägre valör. Det betyder att mitt lagförslag innehåller färre bestämmelser än betänkandets. En redaktionell bearbetning har också gjorts jämte införande av rubriker för att underlätta läsningen.

När i det följande hänvisningar görs till den gällande lagen (1974:283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina används för denna beteckningen LGSP.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag tillämpas på yrkesmässig handel med ädelmetallarbeten.

Med ädelmetallarbeten avses arbeten av guld, silver eller platina som innehåller, om arbetet är utfört av

guld, 585 tusendelar eller mer fint guld,

silver, 830 tusendelar eller mer fint silver,

platina, 950 tusendelar eller mer fin platina,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

Lagen gäller inte sådana arbeten som är avsedda uteslutande för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller uppenbarligen har antikvariskt värde.

Paragrafen motsvarar del av 1 § och 2 § LGSP samt 1 § och del av 2 § i betänkandets lagförslag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Någon skillnad i sak i förhållande till tidigare vad gäller innebörden av uttrycket ädelmetallarbete är inte avsedd bortsett från att kravet på metallinnehåll i guldarbeten har sänkts till 585 o/oo motsvarande 14 K.

I fråga om innebörden av uttrycket yrkesmässig handel vill jag hänvisa

till prop. 1974: 43 s. 30. Handeln skall vara av sådan omfattning att den kan betecknas som yrkesmässig. Vad som brukar betecknas som tillfällig handel omfattas alltså men däremot inte t.ex. enskild underhandsförsäljning av personligt lösöre eller tvångsförsäljning av utmätt gods.

Några särbestämmelser om arbeten där halten ädel metall är lägre eller där gullet, silvret eller platinan endast förekommer som plätning, förgyllning, försilvring eller platinering behövs inte, eftersom förbudet att handla med vissa slags arbeten har tagits bort. Enligt 3 § måste dock vissa regler iakttas vid saluhållande eller försäljning av arbeten, som innehåller guld, silver eller platina utan att vara ädelmetallarbeten, i syfte att de inte skall kunna förväxlas med ädelmetallarbeten. Att sådana arbeten inte är ädelmetallarbeten följer av att de inte uppfyller förutsättningarna i 1 §. Att de inte får förses med ansvars- eller kontrollstämplar eller stämplar eller märken som lätt kan förväxlas med sådana följer av andra bestämmelser i lagen.

Paragrafens sista stycke motsvarar helt 1 § tredje stycket LGSP.

2 § I ett ädelmetallarbete får ingå, förutom delar av guld, silver eller platina samt legeringar av dessa metaller, delar av annan metall eller annat ämne under förutsättning att varje sådan del är lätt skönjbar och till utscendet tydligt skiljer sig från ädelmetallen.

Om tillverkningstekniska skäl föranleder det eller det krävs för att arbetet skall fylla sin praktiska uppgift, får även i annat fall ingå delar av annan metall eller annat ämne.

Paragrafen motsvarar 9 § LGSP och 9 § första och andra stycket i betänkandets lagförslag.

Paragrafen gäller s. k. sammansatta arbeten. Liksom hittills bör lagen innehålla allmänt hållna huvudprinciper om sådana arbeten som får fyllas ut med mer detaljerade bestämmelser i tillämpningsföreskrifter. Enligt andra stycket får i vissa fall av praktiska skäl undantag göras från huvudregeln att delar av annan metall eller annat ämne skall vara lätt urskiljbara. Motsvarande bestämmelse finns för närvarande i 6 § förordningen om arbeten av guld, silver eller platina. Eftersom undantagsregeln knappast har karaktär av tillämpningsbestämmelse har den nu tagits in i lagen.

I 6 § andra stycket finns en regel om märkning av delar av annan metall eller annat ämne.

3 § När arbeten som innehåller guld, silver eller platina saluhålls eller försäljs inom landet, får endast arbeten som uppfyller kraven enligt 1 och 2 §§ utges för att vara ädelmetallarbeten eller vara utförda av guld, silver eller platina. Vid saluhållande eller försäljning av arbeten med lägre halt sådan metall får anges att arbetet innehåller guld, silver eller platina. Det måste dock därvid tydligt framgå att arbetet innehåller lägre halt ädel metall än ett ädelmetallarbete.

Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket LGSP och 3 § första stycket i betänkandets lagförslag.

Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om förutsättningarna för den yrkesmässiga handeln med ädelmetallarbeten. Därvid gäller att

arbeten som utges för att vara ädelmetallarbeten måste uppfylla kraven i 1 och 2 §§. Endast sådana arbeten får benämnas ädelmetallarbeten. Att de måste innehålla i 1 § föreskriven halt fin metall är självklart. Att de också måste uppfylla kraven i 2 § innebär att ett sammansatt arbete inte får saluföras eller försälas som ädelmetallarbete, om inte arbetets karaktär av sammansatt arbete tydligt framgår eller 2 § andra stycket är tillämpligt.

Den nya lagen innehåller som framgått av den allmänna motiveringen inget förbud att sälja arbeten med lägre halt. Dessa får dock inte utges för att vara ädelmetallarbeten eller guld-, silver- eller platinaarbeten. Ett arbete med lägre halt av guld än 14 K får således inte i marknadsföringen betecknas som ett guldarbete.

Av paragrafen följer vidare att arbeten med lägre halt inte får marknadsföras på ett sådant sätt att konsumenten bibringas uppfattningen att det är fråga om ädelmetallarbeten, även om detta inte uttryckligen påstås. Det är givetvis tillåtet att upplysa om att låghaltiga arbeten innehåller halter av guld, silver eller platina, men det måste tydligt framgå att det är fråga om legeringar med lägre metallinnehåll. Sådana arbeten får som framgår av 4 § inte förses med ansvars- eller kontrollstämplar.

Bestämmelsen avser saluhållande och försäljning "inom landet". Exportförsäljning faller således utanför.

Stämplor m. m.

4 § Med ansvarsstämplor avses stämplor som är avsedda uteslutande för ädelmetallarbeten. De får endast anbringas på sådana arbeten.

Paragrafen motsvarar 3 § första stycket LGSP och 3 § tredje stycket (delvis) i betänkandets lagförslag.

Av paragrafen följer att ansvarsstämplor är avsedda för ädelmetallarbeten och bara får anbringas på sådana. Som anges i 6 § är vissa ansvarsstämplor obligatoriska på guld- och platinaföremål, som saluhålls eller försäljs. I övrigt får alla arbeten som fyller kraven på ädelmetallarbete i 1 § andra stycket förses med ansvarsstämplor.

5 § Ansvarsstämplor är tillverkarens eller importörens namnstämpel, finhaltsstämpel, ortsmärke och årsbeteckning.

Namnstämpel skall vara godkänd och registrerad enligt 10 § andra stycket för att få anbringas.

Paragrafens första stycke motsvarar 4 § (delvis) LGSP och 4 § första stycket i betänkandets lagförslag.

I paragrafen ges bestämmelser om ansvarsstämplor. Dessa är desamma som tidigare bortsett från att identifikationsstämpel krävs också av importörer som ansvarsstämplor. Enligt 6 § är namn- och finhaltstämpel obligatorisk vid försäljning av guld- och platinaarbeten, dock att namnstämpel kan ersättas av SP:s kontrollstämpel. Om både namn- och kontrollstämpling skulle bli helt frivillig, skulle guld- och platinaföremål kunna omsättas utan möjlighet att identifiera den som svarar för finhaltsstämpeln i de fall finhalten inte kontrolleras av SP.

Enligt sista stycket skall namnstämpel vara godkänd och registrerad för att få användas. För närvarande sker motsvarande prövning vid registrering av tillverkare.

6 § Ett ädelmetallarbete av guld eller platina skall vid saluhållande eller försäljning vara försett med finhaltsstämpel och namnstämpel. Namnstämpel behövs inte, om arbetet är kontrollstämplat enligt 8 §. Namnstämpel krävs dock alltid, om arbetet är försett med ortsmärke eller årsbeteckning.

Om i ett ädelmetallarbete som saluhålls eller försäljs ingår någon del av annan metall eller annat ämne enligt 2 §, skall detta vara angivet på denna del, om inte tillverkningstekniska hinder möter.

Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket, 4 § (delvis) och 9 § andra stycket LGSP samt 3 § andra stycket, 4 § (delvis) och 9 § tredje stycket i betänkandets lagförslag.

I paragrafens första stycke ställs krav på ansvarsstämpling som villkor för saluhållande och försäljning av guld- och platinaarbeten. Som framgått av den allmänna motiveringen är detta återstoden av de krav på ansvars- och kontrollstämpling som LGSP har ställt. Namnstämpeln kan, som också framgått av det tidigare, ersättas med kontrollstämpel från SP. Om ortsmärke eller årsbeteckning anbringas, behövs dock namnstämpeln som identifikation.

Enligt andra stycket skall liksom tidigare på sammansatta arbeten utmärkas de delar som inte är av ädel metall.

7 § Ansvarsstämpling skall göras genom tillverkarens eller, för importerade arbeten, genom importörens försorg. Som tillverkare anses även den som yrkesmässigt har givit någon annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbeten. Tillverkaren och importören ansvarar för att utförda ädelmetallarbeten motsvarar åsatta ansvarsstämplar.

Paragrafen motsvarar 10 § och 11 § första stycket LGSP samt 10 § (delvis) och 11 § första stycket i betänkandets lagförslag.

Liksom för närvarande är det tillverkare och importörer som ansvarar för att ansvarsstämpling sker och att den görs korrekt. Det betyder inte att de är förhindrade att uppdra förfarandet åt någon annan. Uppdrag kan ges även till SP. Som framgått av 6 § kan SP:s kontrollstämpling ersätta namnstämpeln. SP övertar därmed inte ansvaret för produkten gentemot konsumenterna men svarar givetvis för att finhaltskontrollen gjorts på ett riktigt sätt.

8 § Ädelmetallarbeten som har försetts med finhaltsstämpel skall på begäran kontrolleras med avseende på finhalt av den myndighet som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheten). Om myndigheten finner att den uppgivna finhalten är riktig, skall myndigheten bekräfta detta med en kontrollstämpel.

Kan kontrollstämpling inte ske utan att arbetet skadas, får myndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

Om kontrollstämpling finns bestämmelser i 12–17 §§ LGSP och 12–14 §§ i betänkandets lagförslag.

I den nya lagen är kontrollstämplingen frivillig, även om den kan få vissa rättsverkningar enligt det föregående. Motiven till detta har redovisats i den allmänna motiveringen.

Paragrafens andra stycke överensstämmer helt med 17 § LGSP.

9 § Ädelmetallarbeten eller arbeten som inte till utseendet tydligt skiljer sig från sådana får inte förses med stämplars eller andra märken som lätt kan förväxlas med stämplars enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar 3 § tredje stycket LGSP och 3 § tredje stycket (delvis) i betänkandets förslag.

På samma sätt som tidigare skyddas stämplars och märken enligt lagen mot förväxlingsbar stämpling eller märkning. Bestämmelsen gäller också arbeten som är förväxlingsbara med ädelmetallarbeten.

Registrering

10 § Den som yrkesmässigt inom landet tillverkar eller försäljer ädelmetallarbeten av guld eller platina eller till landet inför sådana arbeten skall vara registrerad hos kontrollmyndigheten. Detsamma gäller den som yrkesmässigt inom landet tillverkar eller till landet inför ädelmetallarbeten av silver, som förses med ansvarsstämpel.

Kontrollmyndigheten prövar frågor om godkännande och registrering av tillverkars och importörs namnstämplars.

Paragrafen motsvarar 20 § första stycket LGSP och 17 § första stycket i betänkandets lagförslag.

Som framgått av den allmänna motiveringen bör SP liksom hittills ha uppgifter om vilka som tillverkar, säljer eller importerar ädelmetallarbeten. För silverarbeten gäller dock registreringsskyldigheten av naturliga skäl endast tillverkare och importörer som vill utnyttja möjligheten till ansvarsstämpling.

Som framgått av den allmänna motiveringen byggs ingen särskild tillsynsverksamhet upp vid SP. SP:s register kan dock utnyttjas bl. a. för identifiering av stämplade ädelmetallarbeten.

Avgift

11 § För kontroll enligt 8 § skall avgift erläggas till kontrollmyndigheten. Detsamma skall gälla för registrering enligt 10 §. Avgift för registrering skall betalas årligen så länge registreringen består.

Om kontrollavgift finns regler i 18 § LGSP och 15 § i betänkandets lagförslag. Om registreringsavgift finns motsvarande regler i 20 resp. 17 §.

Eftersom kontrollen har offentligrättslig karaktär, har i lagen intagits en bestämmelse om avgiftsskyldighet. Bestämmelsen innefattar däremot inte de uppdrag som SP kan få från importörer och tillverkare att åsätta ansvarsstämplars för deras räkning. Paragrafen innehåller också en bestäm-

melse om att avgift skall erläggas vid registrering och därefter årligen så länge registreringen består.

Bemyndiganden

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

1. meddela ytterligare föreskrifter om ansvarsstämplar, kontrollstämplar och annan märkning enligt denna lag,
2. fastställa avgifter enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar delvis 21 § LGSP och 18 § i betänkandets lagförslag.

Som framgått av det tidigare har en strävan varit att i den nya lagen minska detaljregleringen. Det har bl. a. inneburit att några motsvarigheter inte finns till detaljregleringen i LGSP om utformningen av stämplarna och märken. I stället ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ett bemyndigande att meddela föreskrifter om dessa.

Liksom i LGSP ges också ett bemyndigande att fastställa avgifter.

Utan stöd av särskilt bemyndigande kan givetvis vanliga verkställighetsföreskrifter meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag eller avvikelse från denna lag, om det behövs med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om det annars finns särskilda skäl. Ett medgivande får förses med villkor.

Paragrafen motsvarar 22 § LGSP och 19 § i betänkandets lagförslag.

Paragrafen överensstämmer helt med 22 § LGSP, som främst motiverats av det internationella samarbetet på handelsområdet. Som tidigare berörts påverkas inte de speciella skyldigheter som Sverige har enligt ädelmetallkonventionen av ändringarna i den nya lagen.

Påföljder m. m.

14 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

1. saluhåller eller försäljer ädelmetallarbeten eller andra arbeten i strid mot 3 eller 6 §,
2. anbringar stämplarna eller andra märken i strid mot denna lag eller föreskrifter, som har meddelats med stöd av lagen, eller bryter mot skyldighet som följer av 7 § tredje meningen,
3. inte iakttar registreringsskyldighet enligt 10 §,
4. bryter mot villkor som har meddelats med stöd av 13 §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Straffbestämmelser finns i 23 § LGSP och 20 § i betänkandets lagförslag.

Liksom tidigare är straffbestämmelserna subsidiärt tillämpliga i förhåll-

lande till brottsbalken. Ett förfarande som är straffbart som t. ex. bedrägeri eller förfalskning skall alltså inte lagföras enligt denna paragraf.

De straffbara förfarandena har delats upp i fyra punkter. Subjektivt krävs som tidigare uppsåt eller oaktsamhet.

I **punkt 1** straffbeläggs att saluhålla eller försälja ädelmetallarbeten eller andra arbeten i strid mot 3 eller 6 §. Ädelmetallarbetena skall uppfylla kraven på sådana och i förekommande fall vara märkta på riktigt sätt. Straffbestämmelsen innefattar vidare förfaranden när ett arbete som inte är ädelmetallarbete saluhålls eller försäljs på ett sådant sätt att det utges för att vara eller ges sken av att vara ett ädelmetallarbete. Det senare blir fallet om arbetet utges för att vara utfört av guld, silver eller platina utan att det samtidigt framgår att halten ädel metall är lägre än lagen kräver.

I motsats till tidigare innehåller den nya lagen ingen uttrycklig skyldighet för den som säljer eller saluhåller ädelmetallarbeten att se till att föreskrivna stämplarna är åsatta. Detta följer dock indirekt av andra bestämmelser i lagen.

I **punkt 2** straffbeläggs att anbringa stämplarna eller andra märken i strid mot lagen eller på den grundade föreskrifter. Hit hör både att felaktigt stämpla ädelmetallarbeten och att ansvarsstämpla arbeten som inte är ädelmetallarbeten. Underlåtenhet att stämpla eller märka ädelmetallarbeten i den omfattning som krävs för saluhållning eller försäljning omfattas däremot inte. Här inträder straffbarhet först när arbetet säljs eller saluhålls utan föreskrivna stämplarna eller märken. Däremot kan tillverkare eller importörer som inte uppfyller den skyldighet som följer av 7 § att se till att ansvarsstämplarna är korrekta straffas enligt den sista delen av punkt 2.

Enligt **punkt 3** straffbeläggs underlåtenhet att iaktta registreringsskyldighet. Sådan skyldighet inträder enligt 10 § då någon yrkesmässigt börjar att tillverka, försälja eller importera guld- eller platinaarbeten eller ansvarsstämplade silverarbeten. Att anbringa en inte registrerad namnstämpel är straffbart enligt punkt 2.

Enligt **punkt 4** straffbeläggs den som bryter mot villkor som har meddelats med stöd av 13 §.

Liksom tidigare skall inget straff utdömas i ringa fall.

15 § Ett arbete, som saluhålls i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Paragrafen motsvarar 24 § LGSP och 22 § i betänkandets lagförslag.

Liksom tidigare skall arbeten som saluhålls i strid mot lagen förverkas, om det inte är uppenbart oskäligt. Bestämmelsen har preventivt syfte.

16 § Ädelmetallarbeten får inte utan tillstånd av den myndighet som regeringen bestämmer tas om hand på sätt som avses i 3 § andra stycket tullagen (1973: 670). I övrigt gäller i fråga om rätten att hantera oförtullat sådant arbete lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

Paragrafen motsvarar 25 § LGSP och 22 § i betänkandets lagförslag.

Paragrafen gäller tullhantering av importerade arbeten och har samma innebörd som tidigare. SP får således fortfarande en överblick över importen av ädelmetallvaror. För de importörer som vill utnyttja möjligheten enligt 6 § att slippa namnstämpla kan stämpningsförfarandet ske på samma sätt som tidigare. Närmare bestämmelser om förtullning får liksom för närvarande meddelas i tillämpningsföreskrifter.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Genom lagen upphävs lagen (1974: 283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina.

Lagen träder i kraft den 1 juli 1988. Genomförandet har behandlats i den allmänna motiveringen. Några särskilda övergångsbestämmelser har inte ansetts behövliga med hänsyn till att den nya lagen genomgående innebär lättnader i kontrollen.

6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt

Som framgått av den allmänna motiveringen föreslås endast begränsade ändringar i LVV. Endast marginella förändringar har gjorts i förhållande till lagförslaget i betänkandet Enklare kontroll av volym och vikt.

1 § Denna lag tillämpas på yrkesmässig handel med vara som säljs efter volym eller vikt eller som är märkt med uppgift om sådan kvantitet.

Med färdigförpackad vara förstås i denna lag vara som utan omedelbart samband med överlämnande till konsument inneslutits i förpackning, avsedd att brytas först av konsumenten.

Med kontrollerat mätдон avses i denna lag mätдон som har godkänts vid obligatorisk kontroll samt försetts med bevis om detta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om denna kontroll. Därvid får medges att enskild som utför underhåll eller reparation på mätдон får besluta om godkännande av mätдон.

Har typgodkännande uppställts som villkor för godkännande av viss typ av mätдон, får meddelat typgodkännande återkallas, om kontroll visar att typen uppenbarligen inte uppfyller kraven för typgodkännandet.

Ändringarna har berörts i den allmänna motiveringen, avsnitt 4.3. De gäller till en början terminologin, där "justerat redskap" bytts ut mot "kontrollerat mätдон". Vidare införs möjlighet dels att medge serviceföretag att besluta om godkännande, dels att återkalla ett utfärdat typgodkännande, om typen vid senare kontroll visar sig ha sådana brister att den inte uppfyller ställda krav. Det har i praktiken visat sig att vissa svagheter framkommer först vid fältmässig användning. Effekten av ett återkallande blir att vidare försäljning stoppas. Redan försålda produkter får fortsätta att användas. Bristfälliga exemplar får utrangeras eller åtgärdas i samband med omkontroll. Som framgår av lagtexten får möjligheten att återkalla endast användas i uppenbara fall.

3§ När andra än färdigförpackade varor säljs efter volym eller vikt i detaljhandeln eller bränsle säljs efter volym eller vikt för direkt uppvärmning av bostäder eller lokaler, skall kontrollerat mätdon användas. Mät-donet skall därvid användas så att kunden utan svårighet kan avläsa mätningresultatet.

I paragrafen har lagens tillämpningsområde i enlighet med tidigare praxis preciserats till att också avse mätdon som används för uppmätning av bränsle för direkt uppvärmning av bostäder eller lokaler. För att underlätta läsningen har den tidigare hänvisningen till 2 § ersatts med en direkt angivelse av att bestämmelsen avser andra än färdigförpackade varor.

4 § I lokaler för detaljhandel med livsmedel, där varor som säljs i lös vikt vägs av butikspersonal först vid en utgångskassa, skall finnas en kontrollerau våg som kunderna får använda för den vägning som de vill företa. En sådan våg skall vara lämplig för ändamålet och finnas uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna.

I andra lokaler för detaljhandel med livsmedel, där skyldighet finns att ha kontrollerad våg, skall kunderna ha möjlighet att använda en sådan för den vägning som de vill företa.

I paragrafen har kravet på en särskilt anordnad våg begränsats till att avse sådana fall där kunden själv plockar åt sig varor utan att butikspersonal omedelbart väger varorna. Motivet till detta har behandlats i den allmänna motiveringen.

Enligt andra stycket skall kunderna i andra butiker, där skyldighet finns att ha kontrollerad våg, ha rätt att få använda en sådan för kontrollvägning. Att kravet på lättillgänglighet i dessa fall har tagits bort betyder i praktiken att kunden kan bli hänvisad till en våg i en utgångskassa. I de fall där livsmedelsförsäljning äger rum utan att det finns någon skyldighet enligt 3 § att ha kontrollerad våg, har den skyldighet som tidigare formellt förelegat enligt 4 § att ha en kundvåg bortfallit. Det rör sig då om små försäljningsställen som bara säljer varor som färdigförpackats på annat håll. För sådana fall har dock tidigare SP medgett dispens i fråga om kundvågen, se avsnitt 4.2.3.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

Återkallande av tygodkännande enligt 1 § får ske endast om tygodkännandet har meddelats efter ikraftträdandet av denna lag.

Tiden för ikraftträdandet och genomförandet av en ny kontrollordning har behandlats i den allmänna motiveringen. Möjligheten att återkalla tygodkännande bör inte ges retroaktiv verkan.

7 Hemställan

Prop. 1986/87: 8

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om handel med ädelmetallarbeten,
2. lag om ändring i lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Förslag till Lag om handel med ädelmetallarbeten

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med ädelmetallarbeten.

Med ädelmetallarbeten avses arbeten av guld, silver eller platina som innehåller, om arbetet är utfört av

- guld, 333 tusendelar eller mer fint guld,
- silver, 830 tusendelar eller mer fint silver,
- platina, 950 tusendelar eller mer fin platina,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

2 § Lagen gäller inte för arbeten där guld, silvret eller platinan enbart ingår som plätning, förgyllning, försilvring eller platinering. Lagen gäller inte heller sådana arbeten som är avsedda uteslutande för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller uppenbarligen har antikvariskt värde.

3 § Arbeten av guld, silver eller platina skall för att få saluhållas eller försälas inom riket som utförda av sådan metall vara ädelmetallarbeten.

Om arbetet saluhålls eller försälas som utfört av guld eller platina skall det vara försett med ansvarsstämplar.

Endast ädelmetallarbeten får förses med ansvarsstämplar. Ädelmetallarbeten eller arbeten som inte tydligt skiljer sig från sådana får inte förses med stämplat eller andra märken som lätt kan förväxlas med stämplat enligt denna lag.

4 § Ansvarsstämplar för här i riket tillverkade ädelmetallarbeten är tillverkarens namnstämpel (tillverkarstämpel), finhaltsstämpel, ortsmärke och årsbeteckning. Ortsmärke och årsbeteckning får utelämnas.

Ansvarsstämplar för till riket importerade ädelmetallarbeten är importörens namnstämpel (importstämpel) och finhaltsstämpel.

5 § Namnstämpel får innehålla endast bokstäver. Den skall vara godkänd av och registrerad hos den myndighet som utövar tillsyn enligt denna lag (tillsynsmyndigheten).

6 § Finhaltsstämpel skall ange finhalten i tusendelar. För guldarbeten får finhalten i stället anges i karat (K), varvid 24 K motsvarar ettusen tusendelar.

7 § Ortsmärke fastställs av tillsynsmyndigheten.

8 § Årsbeteckning skall ange tillverkningsåret och skall vara en av bokstäverna A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z med efterföljande siffra eller siffror. Bokstäverna skall användas i följd, en för varje år, varvid bokstaven A anger år 1759. Siffra eller siffror

som fogas vid bokstaven skall ange den omgång bokstavsserien är i användning sedan år 1759.

9 § I ett ädelmetallarbeta får förutom delar av guld, silver eller platina samt legeringar av dessa metaller ingå delar av annan metall eller annat ämne under förutsättning att varje sådan del är lätt skönjbar och till utseendet tydligt skiljer sig från ädelmetallen.

Om tillverkningstekniska skäl föranleder det eller det krävs för att arbetet skall fylla sin praktiska uppgift, får även i annat fall ingå delar av annan metall eller annat ämne.

På metallidel skall vara inslaget beteckningen "METALL" eller "MET".

10 § Ädelmetallarbeten i guld eller platina skall förses med ansvarsstämplar av tillverkaren eller genom importörens försorg. Som tillverkare anses därvid även den som yrkesmässigt givit någon annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbeta (legotillverkning).

Ädelmetallarbeten av silver får förses med en eller flera ansvarsstämplar på motsvarande sätt.

11 § Tillverkare skall tillse att utförda ädelmetallarbeten motsvarar åsatta ansvarsstämplar. Detsamma gäller importör i fråga om ädelmetallarbeten som införts till riket.

Den som saluhåller eller säljer ädelmetallarbeten skall tillse att föreskrivna stämplar är åsatta arbetena.

12 § Ädelmetallarbeten skall på begäran kontrolleras av den myndighet som regeringen bestämmer. Finner kontrollmyndigheten efter undersökning av ädelmetallhalten att denna motsvarar åsatt finhaltsstämpel, skall myndigheten på begäran förse arbetet med kontrollstämpel. Kontroll får ske genom stickprov när sådan kontroll kan anses tillräcklig. Kontrollstämpeln utgörs av tre kronor i trepassformad sköld med efterföljande S för silver eller P för platina.

13 § På begäran skall även ädelmetallarbeten som inte är föremål för yrkesmässig handel kontrolleras och, om de motsvarar gällande föreskrifter, förses med kontrollstämpel. Sådana arbeten behöver inte vara försedda med annan ansvarsstämpel än finhaltsstämpel.

14 § Kan kontrollstämpling inte ske utan att arbetet skadas, får kontrollmyndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

15 § För undersökning enligt 12 eller 13 §§, kontrollstämpling eller kontrollbevis utgår kontrollavgift.

16 § Tillsynsmyndighet är den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillsynsmyndigheten äger tillträde till lokal, där arbeten som omfattas av kontroll enligt denna lag tillverkas, säljes eller förvaras, och får därifrån medtaga sådana arbeten för undersökning.

Den hos vilken tillsyn sker är skyldig att därvid lämna det biträde som behövs.

17 § Den som yrkesmässigt inom riket tillverkar eller försäljer guld- eller platinaarbeten eller till riket inför sådana arbeten skall vara registrerad hos

tillsynsmyndigheten. Detsamma gäller den som yrkesmässigt inom riket tillverkar eller till riket inför silverarbeten som förses med namnstämpel. För registrering utgår en årlig registreringsavgift.

Föreligger inte längre registreringskyldighet enligt första stycket, skall den registrerade senast två veckor efter det att registreringskyldigheten upphört anmäla detta hos tillsynsmyndigheten.

18 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer avgifter enligt denna lag.

19 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag eller avvikelse från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger. Ett medgivande enligt första stycket får förses med villkor.

20 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3, 10, 11 eller 13 §§ eller mot villkor som meddelats med stöd av 19 §,

2. använder namnstämpel, finhaltsstämpel eller årsbeteckning som inte är utformad enligt föreskrifterna i 5, 6 respektive 8 §,

3. använder tillverkarstämpel som ej är godkänd och registrerad enligt 5 §,

4. använder ortsmärke som ej är fastställt enligt 7 §, döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 16 § döms till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall döms ej till ansvar.

21 § Arbeten av guld, silver eller platina, som saluhålls i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

22 § Arbeten av guld, silver eller platina får inte utan tillstånd av den myndighet som regeringen bestämmer tagas om hand på sätt som avses i 3 § andra stycket tullagen (1973:670). I övrigt gäller i fråga om rätten att hantera oförtullat sådant arbete lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1985. Genom lagen upphävs lagen (1974:283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om ädelmetallarbeten som åsatts stämplor med stöd av äldre bestämmelser eller som före denna lags ikraftträdande införts till riket eller inlämnats för kontrollstämpling.

Sammanfattning av remissyttrandet över betänkandet (Ds I 1984: 11) Ädelmetallkontroll?

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen (RPS), kommerskollegium, socialstyrelsen, myntverket, generaltullstyrelsen (GTS), näringsfrihetsombudsmannen (NO), statens pris- och kartellnämnd (SPK), konsumentverket, riksantikvarieämbetet, statens industriverk (SIND), statens provningsanstalt (SP), statens mät- och provråd (MPR), patent- och registreringsverket (PRV), riksrevisionsverket (RRV), riksbanken, Svenska handelskammarförbundet, SIS – Standardiseringskommissionen i Sverige, Sveriges Industriförbund, SHIO-Familjeföretagen, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF), Guldfynd AB, Guldsmedsmästarnas Riksförbund och Erik Ekstam, Huvudsta Guldsmedja. Sveriges Juvelerare- och Guldsmedsförbund och Guldsmedsbranschens Leverantörförening har genom Guldsmedsbranschens Samorganisation inkommit med ett gemensamt yttrande.

Dessutom har skrivelser inkommit från: ARGENTUM-gruppen, brottsförebyggande rådet (BRÅ), fackliga organisationerna vid Guldvaru AB G. Dahlgren & Co, Lotta Reinholdsson, Personalen vid Sektionen för Ädelmetallkontroll på statens provningsanstalt, Stockholms Stads Hantverksförening, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Sveriges Urgrossisters Förening, Ur & Penn.

1 Obligatorisk kontrollstämpling

En helt överväldigande del av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag att slopa kravet på kontrollstämpling. Motståndare till förslaget är dock statens provningsanstalt, TCO och flertalet företrädare för ädelmetallbranschen.

Konsumentverket framhåller den principiella vikten av att ansvaret för varans kvalitet i första hand bör ligga på tillverkare och importörer och inte på senare säljled. Från den utgångspunkten står förslaget till ny lag i överensstämmelse med konsumentverkets principinställning. Verket har därför inget att erinra mot lagförslaget. Verket betonar vikten av att frågan om nickelallergier behandlas, se vidare under 4.

Myntverket menar att den obligatoriska kontrollstämplingen gör att kontrollstämplingsmyndigheten (SP) ibland måste ställas inför uppgifter som i praktiken är omöjliga att utföra. På helt färdiga arbeten i enstaka exemplar är det mycket enkla "strykprovet" den enda provmetoden som inte nämnvärt skadar arbetet. Noggrannheten är dock otillfredsställande – särskilt vid höga ädelmetallhalter – och man provar ju endast en liten del av föremålets yta. Enligt myntverket blir SP:s uppgift uppenbarligen att genomföra kontrollstämpling om man inte kan bevisa att föremålet är under-

haltigt. Kontrollstämplingen bör inte förbli symbolisk handling som uttrycker kontrollmyndighetens förtroende för tillverkaren eller importören. Systemet med kontrollstämpningsförrättare bör i den andan avvecklas.

Ur & Penn framhåller att kontrollstämplingens borttagande skulle minska byråkratin både för företagen och leverantörerna. Att riktigheten i uppgiven finhalt upprätthålls torde den obligatoriska ansvarsstämplingen i samband med stickprovskontroll borga för.

SIS – Standardiseringskommissionen i Sverige tar inte ställning till behovet av kontroll, men instämmer i de överväganden om handelshinder som görs.

Stockholms Stads Hantverksförening menar att ett avskaffande av den obligatoriska ädelmetallkontrollen borde innebära att konsumenten i större utsträckning intresserade sig för ansvarsstämpeln och därigenom mer uppskattade det konstnärliga och hantverksmässiga värdet i produkten. Konsumentskyddet torde inte försvagas om kontrollstämpel inte är obligatorisk.

Det finns skäl att tro att konsumenten skulle vara än mer uppmärksam på skillnaden mellan ädla och oädla metaller och deras finhet om kontrollstämpel avskaffades. I dag accepterar konsumenterna i stor utsträckning i utlandet inhandlade ädelmetallföremål av lägre finhalt då man ej är fullt medveten om skillnaderna.

Ett avskaffande av kontrollstämpeln, men med ett bibehållande av ansvarsstämpeln skulle innebära ett ökat stöd till de seriöst verksamma guld- och silversmederna. Dessa får då ett större intresse av att värna om sin seriösitet och trovärdighet. Guld- och silversmeder säljer i dag i stor utsträckning även ädelstenar i kombination med ädelmetallarbetena. För ädelstenar finns inget motsvarande kontrollinstrument, trots att möjligheterna till falskriering här är mycket större. "Ädelstenar" kan framställas på konstgjord väg, vilket inte är möjligt med guld eller silver. Med enbart en ansvarsstämpel tar guld- eller silversmeden ett större ansvar gentemot konsumenten även beträffande eventuella ädelstenars kvalitet. I dag uppfattas inte ansvarsstämpeln utan enbart kontrollstämpeln som en kvalitetsgaranti.

Sveriges industriförbund anser att man bör avreglera mer än vad promemorian föreslår. Eftersom föremål av ädelmetall inte längre används som betalningsmedel, anser förbundet att man helt kan ta bort kontrollstämplingen av sådana föremål. Det innebär att staten inte ens på begäran borde ställa upp och kontrollstämpla arbeten av ädelmetall. Industriförbundet anser även att man bör ta bort registreringen av dem som tillverkar, säljer eller importerar guld- eller platinaarbeten eller stämplade silverarbeten.

RPS motsätter sig inte att kontrollstämpeln görs frivillig och pekar på att alljämt vissa härledningsmöjligheter kommer att finnas kvar genom ansvarsstämplingen.

BRÅ har ingen erinran mot att den obligatoriska kontrollstämplingen ersätts med en frivillig.

BRÅ är dock tveksamt till att års- och ortsstämplingen på här i riket tillverkade ädelmetallarbeten görs frivillig. Stämpling med års- och ortsstämpling

märke är en långvarig tradition och det torde vara av allmänt intresse att denna inte bryts.

Med hänsyn till det fortsatta internationella samarbetet på området förutsätter *kommerskollegium* att man från svensk sida inom ramen för samarbetet i ädelmetallkonventionen informerar och konsulterar övriga deltagande länder om de föreslagna ändrade föreskrifterna. Enligt kollegiet bör detta ske i så god tid att eventuella reaktioner från berörda länder kan beaktas innan det att beslut tas i Sverige om eventuella ändringar i föreskrifterna.

Emot förslagen anför följande.

SP känner stark tveksamhet inför förslaget att avskaffa den obligatoriska kontrollstämplingen. Stickprovskontroll ger ett sämre konsumentskydd än en allkontroll. Effekterna är inte tillräckligt belysta i utredningen, varför en studie bör göras av förhållandena i länder med frivillig stämpling. Enligt *SP*:s uppfattning kan förslaget innebära att det på sikt avvecklas 25–30 arbetstillfällen.

TCO anser att den obligatoriska kontrollen av ädelmetallföremål bör bibehållas av konsumentskäl. En viss förenkling bör dock införas genom att importerade arbeten jämföras med inhemska arbeten och den obligatoriska kontrollen slopas för importerade guld- och platinaarbeten som väger mindre än ett gram samt för importerade silverarbeten som väger mindre än femton gram. För en bibehållen obligatorisk kontroll talar också det faktum att kontrollsystemet har begränsad ekonomisk betydelse, men sannolikt omfattas med ett starkt intresse av konsumenterna.

TCO anser vidare att samtliga ädelmetallarbeten bör ansvarsstämplas med namn- eller tillverkarstämpel och finhaltsstämpel. Eftersom konsumenterna inte själva kan bestämma finhalten är det rimligt att tillverkaren anger finhalten.

Reaktionen från ädelmetallbranschen är övervägande negativ men avvikande meningar finns. Enligt *Guldsmedsbranschens Samorganisation* fyller kontrollstämplingen alltjämt sin funktion som kvalitetsgaranti och bör behållas. *Guldsmedsmästarnas Riksförbund* har samma uppfattning, men framhåller att opinionen inom förbundet är splittrad på denna punkt. Enligt en enkät ville 58 % bibehålla den nuvarande stämpeltypen, medan 42 % önskade en frivillig stämpling. *Guldfynd AB* vill ha oförändrade regler, medan *Erik Ekstam, Huvudsta Guldsmedja* tillstyrker förslaget.

2 Finhalter

De i promemorian föreslagna förändringarna i lagstiftningen kring ädelmetallarbeten är i grunden ganska blygsamma anser *myntverket*. Sänkningen av den för ädelmetallarbeten lägsta guldhalt från 750/1000 till 333/1000 medger en valfrihet som redan förut finns i många länder.

I stället för den i utredningen föreslagna benämningen ädelmetallarbeten anser *SP* att för allmänheten mer lämpliga begrepp är guld-, silver- och platinaarbeten. Dessa benämningar återfinns också i Danmark. Guldarbete bör hålla en finhalt av minst 14 K.

Ett 8 K eller 9 K guldarbete innehåller mindre än 50 % rent guld och ett sådant arbete innehåller ofta mer koppar än guld. Sådana arbeten påverkas av luftens svavel och oxideras och har alltså inte längre de egenskaper man förknippar med begreppet guld. För att lösa detta problem kan ett lager av guld med högre finhalt påläggas. Sådana arbeten är då att jämföras med oädla arbeten. Tillverkningstekniskt uppstår lätt spänningar i arbeten med låga finhalter, vilket kan förorsaka andra problem. Till detta kommer risken för allergier, t. ex. nickelallergi, för känsliga personer. Allergier förekommer, men i mindre omfattning, även för 14 K arbeten. Enligt SP:s uppfattning har utredningen inte tillräckligt belyst dessa problem.

Enligt *SIND* bör förslaget att sänka finhaltskravet för guld kunna motiveras från konsumentsynpunkt även om branschen samtidigt blir av med ett visst skydd mot konkurrens från importerade produkter med lägre finhalt. En anpassning till den internationellt mer frekventa gränsen 14 K kan dock vara mer önskvärd i stället för föreslagna 8 K.

TCO avstyrker förslaget att sänka lägsta tillåtna finhalt för guldarbeten till 8 K. En sänkning av finhalten skulle nämligen kraftigt missgynna konsumenterna genom att guldarbeten med lägre finhalt får sämre metall-egenskaper. Detta kan dock inte upptäckas av konsumenten vid inköpstillfället. Låghaltiga guldarbeten kan vid försäljningstillfället ha exakt samma utseende som ett föremål av 18 K men anlöps relativt snabbt. Guldarbetena missfärgas och kan i sin tur missfärga hud och kläder. Låghaltiga guldföremål drabbas också lätt av spänningsskorrosion, som gör att arbetena går sönder. Ytterligare ett skäl mot att tillåta finhalt under 14 K är att det då inte längre är möjligt att använda icke-förstörande metoder vid kontroll av finhalten. Därmed blir provningsförfarandet kraftigt fördyrat.

TCO föreslår i stället att lägsta tillåtna finhalt för guldarbeten sänks till 585/1000 (14 K).

SHIO-Familjeföretagen vill inte ta ställning till olika karathalter. *SHIO* kan inte tillstyrka en lagstiftning som förbjuder försäljning eller hantering av ädelmetaller enbart på grund av för låg finhalt. Det bör vara upp till branschen och de enskilda företagen att ta ställning till vilka finhalter man vill arbeta med och sälja på marknaden. Därvid skall självfallet regler om produktöversikt och informationsplikt i marknadsföringslagen vara vägledande. Det bör ankomma på konsumentverket att tillsammans med berörda branschorganisationer utfärda riktlinjer som närmare anger hur denna informationsplikt skall fullgöras.

SHIO konstaterar dock att konsumenten får ökad valfrihet genom att kunna köpa billigare guld än det i dag obligatoriska 18 K (75 %). Även lägre karathalt än 8 K blir tillåten, men får då inte klassas som ädelmetall av guld. Genom importkonkurrens av guldvaror av lägre guldhalt ökas marknadsutbudet, vilket har en prisdämpande effekt. Slutligen kvarstår konsumentens möjlighet att på egen bekostnad begära att få ett ädelmetallarbete kontrollstämplat.

Guldsmedsmästarnas Riksförbund konstaterar att en sänkning av lägsta finhalt för guld från 18 K till 8 K skulle innebära onödigt stora allergirisker för många konsumenter (ca 400 000 har i dag besvärliga nickelallergier). Den låga halten på 8 K skulle även innebära att föremålen oxiderar, vilket

ej heller torde vara till fördel för konsumenterna. Förbundet framhåller vidare att halten 18 K från teknisk synpunkt är mycket lämplig att bearbeta.

Kommerskollegium framhåller att en sänkning av finhaltskraven för guldarbeten till 333/1000 skulle innebära att Sverige hamnade på en finhaltsnivå som understiger lägsta standard enligt ädelmetallkonventionen (375/1000). En så låg finhaltsnivå skulle omöjliggöra kontrollstämpling enligt konventionsvillkoren vid handel mellan de konventionsanslutna länderna och skulle således utgöra en viss nackdel för eventuellt ökad svensk export till dessa länder. Kollegiet vill mot bakgrund av medlemskapet i konventionen – och med hänsyn till de fortsatta internationella samarbetssträvandena – ifrågasätta det lämpliga i att sänka kravet på minsta finhalt under lägsta gällande finhaltsstandard i konventionen.

BRÅ menar att beteckningen "arbete utfört av guld" torde allmänt tolkas som att åtminstone merparten av metallinnehållet utgörs av guld. I Danmark får som nämns i betänkandet, guldföremål med en lägre finhalt än 14 K (585/1000) inte betecknas som guldvaror. *BRÅ* anser det mot bakgrunden vara olämpligt att lägsta finhalt för guld i ädelmetallarbeten sänks till 8 K (333/1000). Lägsta finhalt bör i stället bestämmas till 14 K. Därmed uppnås också en harmonisering med de flesta länderna i Västeuropa.

Sveriges Urgrossisters Förening menar att en sänkning av finhaltskraven är riktigt. Sverige upprätthåller i dag en ordning som i hög grad avviker från den som tillämpas i vår omvärld. Det är svårt att se att det skulle föreligga några rationella skäl för en sådan avvikelse. Vi tillstyrker därför att kraven på finhalt sänks i enlighet med förslaget.

Guldsmedsbranschens Samorganisation pekar på att en sänkning av finhalten till 8 K strider mot Sveriges internationella åtaganden. Att tala om 8 K som ädelmetall- eller guldvara torde strida mot marknadsföringslagens § 2 och § 3 samt konsumentköplagen § 7, eftersom koppar är huvudmetall och ingår med 44–48 %, medan guld det blott utgör 33 %. En korrektere benämning vore möjligen 10 K koppar.

Guldets speciella egenskaper försvinner när metallen ingår med mindre än 50 % i legeringen. Låghaltiga guldföremål drabbas lätt av spänningskorrosion, som gör att arbetet lätt går sönder. Reparationer på arbeten i lägre finhalter blir dyrare än på arbeten i 18 K. Kunden får dessutom vid lägre finhalter relativt sett mindre ädelmetall för sina pengar.

Erik Ekstam, Huvudsta Guldsmedja, tillstyrker promemorians förslag.

3 Kontroll av silver

RPS anser att beträffande silvervaror kan förslaget medföra att helt omärkta produkter kommer att säljas. Detta framstår i förstone som oacceptabelt från härledningssynpunkt. Det måste dock beaktas att exempelvis huvuddelen av i Sverige sålt matsilver tillverkas av ett fåtal fabriker, vars namnstämplor således har relativt ringa identitetsskapande effekt. För

övrigt torde kunna förväntas att omärkta silververor knappast kan konkurrera med stämplade produkter. Förslaget kan därför godtas.

BRÅ kan inte tillstyrka att tvånget på ansvarsstämpling tas bort på arbete som saluhålls eller försäljs som utfört av silver. Förslaget synes omotiverat och kan, om det genomförs, skapa stor osäkerhet om silverföremåls äkthet.

Guldsmedsbranschens Samorganisation anser att nuvarande regler bör bibehållas och således även gälla silverarbeten.

4 Allergier

Guldsmedsmästarnas riksförbund menar att när det gäller frågan om guldhalterna kan först konstateras, att en sänkning av lägsta finhalt för guld från 18 K skulle innebära onödigt stora allergirisker för många konsumenter (ca 400 000 har i dag besvärliga nickelallergier). Den låga halten på 8 K skulle även innebära att föremålen oxiderar, vilket ej heller torde vara till fördel för konsumenterna. Även *Guldfynd AB* anser att ädelmetallarbeten med låg andel kan medföra vissa risker för allergikänsliga personer.

SP anför att spänningar lätt uppstår i arbeten med låga finhalter, vilket också kan förorsaka andra problem. Till detta kommer risken för allergier, t. ex. nickelallergi, för känsliga personer. Enligt *SP*:s uppfattning har utredningen inte tillräckligt belyst dessa problem.

Konsumentverket framhåller att det i betänkandet inte tas någon hänsyn till att användning av ädelmetallarbeten kan vara förenad med någon hälsorisk.

Bruk av vissa smycken i ädelmetall är emellertid förenat med en påtaglig risk för negativa effekter på folkhälsan. Det är enligt konsumentverkets uppfattning otillfredsställande från konsumentsynpunkt att s. k. ädelmetaller (särskilt i smycken) kan ha ett stort inslag av nickel utan att detta framgår på något sätt. Särskilt anmärkningsvärt är att "silver"-smycken kan ha en yta som är helt överdragen med just nickel. Silver innehåller för övrigt normalt inte nickel i legeringen, vilket däremot vitguld ofta gör. Numera finns dock vitguld som inte innehåller nickel. Nickel används också i produkter av s. k. "guld-på-silver".

Eftersom begreppet ädelmetallarbeten enligt förslagen även fortsättningsvis kommer att bestämmas genom speciallagstiftning, vore det enligt konsumentverkets mening lämpligt att i detta sammanhang överväga problemet med smycken av sådana metaller. Begreppet ädelmetallarbeten kan vilseleda konsumenterna, särskilt då personer som är medvetna om att de är nickelallergiker och söker riskfria alternativ. I samband härmed borde undersökas om problemet skulle kunna lösas genom säkerhets- och informationsregler i anknytning till lagförslaget bestämmelser om ansvarsstämpling. Konsumentverket anser det lämpligt att i samband med den föreslagna speciallagstiftningen överväga problemet med nickel i smycken av ädelmetall.

Enligt *socialstyrelsens* uppfattning är det angeläget att ett reviderat kontrollsystem för ädelmetall tillgodoser behovet av beteckningar på ädel-

metallarbeten som anger varans sammansättning med avseende på eventuellt nickelinnehåll, alternativt att problemet förebyggs genom andra säkerhets- och informationsregler i anknytning till lagförslaget om detta är möjligt.

5 Övergångsproblem

Guldsmedsbranschens samorganisation framhåller vikten av att branschen ges en väl tilltagen tid för omställning. Tid måste anslås för att ge möjlighet att dels ta åt oss ny teknologi, dels göra nödvändiga investeringar i maskiner och lager.

MPR anser det vara skäligt och önskvärt att *SP* ges möjlighet att anpassa sin verksamhet så att man får tillräcklig tid på sig för information, marknadsföring och andra åtgärder som behöver vidtas inför den nya situationen.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt

Häri genom föreskrivs att 1, 3 och 4 §§ lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med vara som säljes efter volym eller vikt eller som är märkt med uppgift om sådan kvantitet.

Med färdigförpackad vara förstås i denna lag vara som utan omedelbart samband med överlämnande till konsument inneslutits i förpackning, avsedd att brytas först av konsumenten.

Med justerat redskap avses i denna lag redskap som undersökts och godkänts av myndighet samt försetts med bevis därom. Bestämmelser om justering meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Med verifierat mätdon avses i denna lag mätdon som har godkänts vid offentlig kontroll samt försetts med bevis om detta. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om denna kontroll. Därvid får medges att enskild som utför underhåll eller reparation på mätdon får besluta om godkännande av mätdon.

Ett utfärdat typgodkännande får återkallas om kontroll av mätdon i drift visar att typen inte uppfyller ställda krav.

3 §

Säljes i detaljhandeln vara efter volym eller vikt på annat sätt än som avses i 2 §, skall justerat redskap användas. Redskapet skall därvid användas så att kunden utan svårighet kan avläsa mätningresultatet.

När varor säljs efter volym eller vikt i detaljhandeln på annat sätt än som avses i 2 § eller bränsle säljs efter volym eller vikt för direkt uppvärmning av bostäder eller lokaler, skall verifierat mätdon användas. Mätdonet skall därvid användas så att kunden utan svårighet kan avläsa mätningresultatet.

4 §

I lokal för detaljhandel med livsmedel skall finnas en justerad våg som kunderna får använda för den

I lokaler för detaljhandel med livsmedel med försäljning av varor i lös vikt, som kunderna själva skall

¹ Lagen omtryckt 1978: 276.

vägning som de vill företaga. *Sådan* våg skall vara lämplig för ändamålet och finnas uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna.

plocka åt sig före köp, skall finnas en verifierad våg som kunderna får använda för den vägning som de vill företaga. *En sådan* våg skall vara lämplig för ändamålet och finnas uppställd på en plats som är lätt tillgänglig för kunderna.

I andra lokaler för detaljhandel med livsmedel skall kunderna få använda någon befintlig verifierad våg för den vägning som de vill företaga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

Sammanfattning av remissyttrandet över betänkandet (Ds I 1985: 4) Enklare kontroll av volym och vikt

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen (RPS), Kommerskollegium (KK), statens järnvägar (SJ), trafiksäkerhetsverket (TSV), myntverket, generaltullstyrelsen (GTS), näringsfrihetsombudsmannen (NO), statens pris- och kartellnämnd (SPK), Konsumentverket (KoV), statens livsmedelsverk (SLV), statens industriverk (SIND), statens provningsanstalt (SP), statens mät- och provråd (MPR), riksrevisionsverket (RRV), statskontoret (Stkt), Landsorganisationen i Sverige (LO), Centralorganisationen SACO/SR, med bilagt yttrande från medlemsförbundet SACO/SR:s Allmänna Tjänstemannaförbund SRAT, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges industriförbund, Sveriges Grossistförbund, SHIO-Familjeföretagen, Petroleumbranschens Riksförbund (Prf) samt av Svenska Mejeriernas Riksförbund (SMR).

Sveriges mekanförbund, Stockholms Handelskammare, Skånes Handelskammare och Gustav Linander, Jönköping, har på eget initiativ avgivit yttrande.

Allmänt

Förslaget får ett generellt positivt bemötande. Flera instanser understryker det angelägna i att arbetet med regelförenkling går vidare och ges en konkret innebörd.

Bland de remissinstanser som uttryckligen, utifrån sitt arbetsområde, anger sig positiva till utredningsförslaget, är RPS, KK, TSV, GTS, NO, SIND, MPR, RRV, Stkt, Myntverket, Sveriges Mekanförbund och Grossistförbundet.

Föreskrivande myndighet

Statens Livsmedelsverk (SLV) är positiv till att föreskrivande uppgifter överförs till KoV och att detta bör komma till uttryck i lagen eller förordningen. SLV föreslår även att den föreskrivande myndigheten bör ha skyldighet till samråd med livsmedelsverket i frågor som berör livsmedel. SLV framhåller möjligheterna till samordning mellan SP:s undersökningar och de undersökningar som utförs inom den obligatoriska kontrollen inom livsmedelsområdet.

Statens provningsanstalt (SP) tillstyrker utredningens förslag att uppgiften att utfärda föreskrifter inom området volym och vikt överföres till KoV. SP framhåller att förslaget ej får leda till att KoV bygger upp resurser som redan finns vid SP. SP förutsätter att föreskriftsarbetet kommer att bedrivas enligt den princip som tillämpas t. ex. inom området vatten- och värmemätare. KoV kan enligt SP därmed väsentligen koncentrera sitt

arbete till att från konsumentskyddssynpunkt avväga nivå och inriktning på föreskrifter och kontroll.

Statens pris- och kartellnämnd (SPK) framhåller att en ansvarsfördelning mellan SP och KoV vad gäller föreskrifter för stickprovskontrollen bör övervägas. SPK föreslår en uppdelning där KoV svarar för föreskrifter och SP svarar för kontroll av vikt och volym för färdigförpackade varor.

Statens Mät- och provråd (MPR) delar utredningens uppfattning att kontrollen av redskap för bestämning av volym och vikt kan förenklas utan att konsumentskyddet försämras. MPR är positiv till att uppgiften som föreskrivande myndighet överförs från SP till KoV och menar att en sådan uppdelning skall kunna ge en klar roll- och ansvarsfördelning mellan den föreskrivande myndigheten och det provande organet.

Konsumentverket (KoV) stöder principen att föreskrivande verksamhet bör skiljas från verksamhet som riksprövplats. KoV befarar dock att ett avskiljande av den föreskrivande verksamheten från Statens Provninganstalts roll som riksprövplats kommer att medföra högre administrativa kostnader och ökad byråkratisering av kontrollen av volym och vikt. Konsumentverket anser sig idag helt sakna kompetens inom området legal metrologi. Ett särskiljande av de två rollerna innebär att sådan kompetens måste byggas upp och vidmakthållas parallellt hos både KoV och riksprövplatsen. Starka ekonomiska skäl talar enligt KoV därför för att Statens provninganstalt även i fortsättningen skall vara föreskrivande myndighet. Om den föreskrivande verksamheten ändå överförs till KoV, måste särskilda resurser anslås för denna myndighetsutövning enligt KoV.

Terminologi

SP föreslår att ordet "kröning" används i stället för "verifikation". Enligt SP är ordet "kröning" mer etablerat och välkänt än benämningen "verifikation".

MPR anser att då det är frågan om en jämförelse mellan de krav som en myndighet ställer och de tekniska fakta som är resultat av en undersökning i form av provning, besiktning eller liknande, bör den allmänna termen för detta vara "kontroll". Detta är även det begrepp som genomgående används i den nya lagstiftningen om obligatorisk kontroll.

MPR föreslår därför att "kontroll" används genomgående, såsom "typkontroll", "förstagångskontroll", "återkommande kontroll" och "egenkontroll".

Enligt *Riksrevisionsverket, RRV*, är termen verifiering mindre lämplig att använda och föreslår i stället termen "besiktning". Vidare föreslår RRV att uttrycket "periodisk besiktning" används i stället för "ombesiktning" eller "omverifikation". Som skäl härför hänvisar RRV till att ombesiktning används i dagligt tal när man vid den ordinarie besiktningen fått anmärkning och måste göra en förnyad besiktning.

SPK har inget att invända mot de föreslagna ändringarna under förutsättning att *SP*:s övervakning av egenverifikation m. m. kan organiseras så att konsumentskyddet inte försämras.

SP tillstyrker utredningens förslag beträffande typgodkännande.

RRV delar utredningens förslag att *SP* bör förenkla och rationalisera typkontrollverksamheten genom att bl. a. i större utsträckning godta provningsresultat från utländska provningsorgan och tillverkare. *RRV* anser att *MPR* särskilt bör följa upp hur denna rationalisering genomförs.

KoV stöder utredningens förslag i fråga om typkontroll.

Väggruppen inom Sveriges Mekanförbund stöder utredningens förslag men anser att "större möjligheter att anpassa kontrollförfarandet till behoven" bör förtydligas. *Kraven* bör vara entydiga men *metoderna* att verifiera måste få varieras enligt *SP*:s bedömning.

MPR anser att det är olämpligt att ett typgodkännande skall kunna återkallas samtidigt som redan försålda och i bruk tagna redskap får fortsätta att användas. *MPR* anser vidare att endast vid allvarliga säkerhetsfel, som kan orsaka personskador och som upptäcks först i efterhand, bör ett typgodkännande dras in. Samtidigt bör då även ske ett återkallande av de exemplar som hunnit komma ut på marknaden. *MPR* föreslår att i de fall utredningen anger bör problemet lösas genom att införa märkningstillstånd. *MPR* föreslår att sådant märkningstillstånd kan kopplas till ett typgodkännande innebärande att alla exemplar av en typgodkänd produkt måste förses med en entydig, av myndigheten föreskriven märkning.

MPR påpekar att om en viss redskapstyp efter en viss tids erfarenhet visar sig inte uppfylla föreskrivna krav kan märkningsrätten upphävas och vidare försäljning av redskapet stoppas.

Svenska Grossistförbundet är positivt till förslagen om förenklingar rörande kontroll av volym och vikt. Förbundet anser dock att det är möjligt att vidta ytterligare förenklingar av gällande regler. Med hänsyn till att de enskilda mätdonen måste förstagsvis verifieras ifrågasätter *Grossistförbundet* nödvändigheten att behålla typkontrollen.

SHIO-Familjeföretagen ser med tillfredsställelse på förslagen till regel-förenklingar. Reglerna borde emellertid förenklas ytterligare. *SHIO* föreslår i stället att den offentliga kontrollen begränsas till stickprov.

Industriförbundet anser att typkontrollen bör avskaffas. Konkurrensen inom våg- och pumpmarknaden är enligt *Industriförbundet* tillräcklig för att tränga ut undermåliga produkter från marknaden. Samhällskontrollen för att skydda konsumenterna kan inskränkas till stickprovskontroll i konsumentledet vilken lämpligen utförs av *SP*.

Första verifikation

SPK har inget att invända mot utredningens föreslagna ändringar under förutsättning att *SP*:s övervakning av egenverifikation m. m. kan organiseras så att inte konsumentskyddet försämras.

SP tillstyrker utredningens förslag med motiveringen att det öppnar

möjlighet att utnyttja befintliga kontrollresurser inom vissa företag. SP har däremot en avvikande uppfattning om de ekonomiska konsekvenserna, som utredningen anför som skäl för en förändring och anser att dessa talar i motsatt riktning. SP tillämpar saktaxa för verifikationsavgiften. Detta innebär att samma avgift debiteras för första verifikationen.

SP bedömer att kostnaderna för utvärdering och tillsyn av de företag som kan komma ifråga för egen första verifikation är av nästan samma storleksordning som för första verifikation av samtliga vågar och petroleummätare i nuläget. Trots att det sannolikt inte blir någon kostnadsminskning anser SP att utredningens förslag leder till en ökad flexibilitet i kontrollformerna och därför bör prövas.

Enligt *KoV:s* mening bör utredningens förslag, att företag med erforderlig teknisk kompetens skall, efter ansökan, få rätt till egenverifikation och därmed kunna genomföra en första verifikation av typgodkänt mätdon, ge ett godtagbart konsumentskydd. Verket förutsätter, i enlighet med utredningen, att företagen åläggs att till SP löpande anmäla genomförda egenverifikationer och att företagens egenverifikation effektivt följs upp av SP.

Mekanförbundet anser att förslaget är bra. För att undvika en administrativt betungande procedur bör kraven för godkännande vara väl utarbetade. *Mekanförbundet* bedömer att företag efter ansökan skall få rätt att själva verifiera mätdon av egen tillverkning.

Omverifikation/auktorisering

RRV tillstyrker utredningens förslag. *RRV* föreslår att på sikt bör möjligheterna prövas att helt lägga ansvaret för den periodiska besiktningen (omverifikationen) på auktoriserade företag enligt de förslag som utredningen har presenterat.

Näringsfrihetsombudsmannen, NO, anser att utredningens förslag är ett "steg i rätt riktning". Förslaget kan därför biträdas av *NO*. Enligt *NO:s* uppfattning går dock förslaget inte tillräckligt långt i fråga om möjligheterna för alternativa kontrollorgan att verka i systemet. *NO* vill förorda att företag som auktoriserats av *MPR* även bör få utföra andra offentliga kontroller inom det aktuella systemet t. ex. s. k. ordinarie omverifikationer som idag är förbehållna *SP*.

MPR påpekar att "det ligger i sakens natur" att det är auktorisationsorganet – dvs. enligt utredningens förslag *MPR* – som ansvarar för auktorisationsproceduren i sin helhet. Av praktiska skäl ligger det emellertid nära till hands för *MPR* att anlita *SP* som expertorgan för en granskning av främst de tekniska förhållandena vid de serviceföretag som söker eller erhållit auktorisation. Således är utredningens förslag om att *MPR* skulle auktorisera och *SP* utöva tillsyn en olämplig ordning som inte bör införas.

Petroleumhandlarnas Riksförbund (Prf) föreslår att utredningsförslagen bör genomföras snarast. *Prf* anser dock att skälig hänsyn måste tas till att erforderlig omDispositionering av personal kan göras inom *SP* och att det borde vara möjligt att justerarna utbildas att göra smärre reparationer.

Enligt *KoV:s* mening bör även omverifikationer i enlighet med utredningens förslag ge ett tillfredsställande konsumentskydd.

Mekanförbundet stöder även förslaget om omverifikation och anser att SP borde på samma sätt som för förstagångsverifikation få auktorisera serviceföretagen.

SP anser att nuvarande förfarande är rationellt och kostnadseffektivt och därför skulle kunna behållas i oförändrat skick. Alternativet till detta är enligt SP:s mening att ge serviceföretagen rätt att omverifiera mätton efter reparation utan krav på auktorisation. SP skulle därvid endast behöva registrera företagen och tillhandahålla identifierbara plomberingstänger.

SP föreslår att efter en tid av förslagsvis tre år bör en samlad utvärdering av effekterna av alla de pågående och planerade förändringarna rörande giltighetstiden för verifikationer göras. Denna utvärdering bör enligt SP göras av föreskrivande myndighet, dvs. KoV, i samarbete med SP.

Tjänstemännens Centralorganisation, TCO, avvisar utredningens förslag om inrättande av auktoriserade serviceföretag. TCO anser att det kan ej ligga i varken säljarens eller köparens intresse att få ytterligare en kontrollorganisation på samma objekt. Kontrollen av petroleummätare blir rimligtvis dyrare ju fler parter som är inblandade.

Landsorganisationen i Sverige, LO, förordar ett bibehållande av den nuvarande lydelsen av lagen om volym och vikt för att godtagbart konsumentskydd skall upprätthållas.

Intervall för kontroll av vågar och petroleummätare

SP anser att kontrollintervallet för elektroniska vågar och fjädervågar bör kunna förlängas till två år och att intervallet för mekaniska vågar och vikter bör kunna förlängas till fyra år utan att lagstiftningens syfte efterställs. Vad gäller petroleummätare anser SP att det i nuläget inte går att bedöma hur stora effekter en förlängning av kontrollintervallet skulle medföra. SP föreslår att efter en tid av förslagsvis tre år, bör en samlad utvärdering av effekterna av alla nu pågående och planerade förändringar göras. Om resultaten är goda bör en förändring av intervallet för petroleummätare till två år aktualiseras. Denna utvärdering bör lämpligen göras av föreskrivande myndighet, dvs. KoV, i samarbete med SP.

Köpmannaförbundet tillstyrker utredningens förslag vad gäller utvidgade regler för giltighetstiden för verifikationer vad gäller elektroniska vågar och fjädervågar till två år och mekaniska vågar och vikter till fyra år. Förbundet anser att förslagen är ett steg i rätt riktning.

Prf ställer sig positiv till att giltighetstiden för verifikationer av petroleummätare ökas från ett till två år.

Statens Järnvägar, SJ, påpekar att SJ ej bedriver detaljhandel och enligt Lagen om volym och vikt ej har verifieringsplikt. SJ bedriver trots detta viss verifiering av vagnvågar som är förenade med mycket stora kostnader. SJ finner med anledning därav det önskvärt att tidsgränsen för verifiering av tunga elektroniska vågar höjs till fyra år.

TCO anser att kontrollen av petroleummätare och vågar, som är viktig för den enskilde konsumenten, bör bibehållas med nuvarande kontrollperioder. TCO hänvisar till att harmoniseringen mot omvärlden främst Norden bör eftersträvas.

LO framhåller att konsumentskyddet på petroleumpumpar och vågar är av stor vikt. LO anser att samma kontroll bör genomföras i hela landet till enhetstaxa utan partsintressen samt att regler och krav inom volym- och viktområdet harmoniseras gentemot omvärlden, främst Norden. LO anser att nuvarande periodlängd för kontroll av mekaniska vågar och petroleummätare skall vara kvar. LO tillstyrker utredningens förslag om att elektroniska vågar och fjädervågar omverifieras vartannat år. Verifikation av mekaniska vågar och vikter bör däremot ha kvar treårsintervallen.

Kundvågar

SP tillstyrker utredningens förslag att kravet på särskild anvisad kundvåg tas bort. SP vill i sitt remissvar göra vissa förtydliganden med följande innebörd. Kravet på särskild anvisad kundvåg bör begränsas till butiker där kunden själv "plockar åt sig" varor. Kunden kan då få en uppfattning om de ihopplockade varornas vikt. Eftersom det i detta fallet är fråga om indikerande vägning kan kravet på verifierad våg ifrågasättas anser SP, som därför anser att det bör vara tillfyllest med en särskild anvisad våg.

KoV är positiv till utredningens förslag i fråga om kundvågar. KoV anser att de krav som anges skall gälla även för butiker med kassa vid utgången där "vara utan mängduppgift säljs till ett i förväg bestämt styckepris".

KoV förutsätter att, som föreslagits i lagförslaget i betänkandet, kunderna i andra lokaler för detaljhandel med livsmedel än de ovan angivna skall få använda någon befintlig *verifierad våg* för den vägning de vill företaga.

LO anser från konsumentpolitiska utgångspunkter att de bestämmelser som idag finns inte bör ändras.

Köpmannaförbundet framhåller att även den resterande regel om kundvåg som förslaget innebär bör utgå. Den våg som finns vid utgången och som är tillgänglig för konsumenterna bör kunna tillfredsställa köptrygghet.

Enligt Grossistförbundet föreligger inte något behov av lagstiftning om kundvågar.

LAGRÅDET

Utdrag PROTOKOLL
vid sammanträde
1986-06-02

Närvarande: f. d. justitierådet Hult, regeringsrådet Dahlman, justitierådet Gad.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 22 maj 1986 har regeringen på hemställan av statsrådet Peterson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om handel med ädelmetallarbeten,
2. lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Per Erik Lindeberg.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Innehållsförteckning

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1986-08-28	8
1 Inledning	8
2 Förenklingsarbetet gentemot näringslivet	9
2.1 Allmän bakgrund	9
2.2 Området teknisk provning och kontroll	10
2.3 Förslagen i propositionen	11
3 Förslaget till lag om handel med ädelmetallarbeten	13
3.1 Allmän bakgrund	13
3.2 Den nuvarande kontrollen	14
3.3 Mitt förslag till ny lagstiftning	15
3.3.1 Allmänna synpunkter	15
3.3.2 Definition av ädelmetallarbeten	19
3.3.3 Saluhållning och försäljning av arbeten av guld, silver eller platina	19
3.3.4 Ansvars- och kontrollstämplar m. m.	20
3.3.5 Registrering och tillsyn	22
3.4 Konsekvenser och genomförande	23
4 Förslaget till ändring i lagen om bestämning av volym och vikt ...	23
4.1 Allmän bakgrund	23
4.2 Den nuvarande kontrollen	25
4.2.1 Författningsregler	25
4.2.2 Kontrollen av mätdon	27
4.2.3 Kundvågar	28
4.2.4 Kontrollen av färdigförpackade varor	29
4.2.5 Omfattningen av den försäljning som kontrolleras genom LVV	30
4.2.6 SP:s regionala kontrollkår	30
4.3 Mitt förslag till ändrad lagstiftning	30
4.3.1 Allmänna synpunkter	30
4.3.2 Ändringar i LVV	32
4.4 Konsekvenser och genomförande	33
5 Upprättade lagförslag	34
6 Specialmotivering	34
6.1 Förslaget till lag om handel med ädelmetallarbeten	34
6.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971: 1081) om bestämning av volym och vikt	41
7 Hemställan	43
8 Beslut	43
Bilaga 1	44
Bilaga 2	47
Bilaga 3	54
Bilaga 4	56
Bilaga 5	62

